

บทที่ 1

บริษัท หุน และผู้ถือหุ้น

ก. ความหมายของ "บริษัท" โดยทั่วไปและประเภทของบริษัท

1. บริษัทในประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษนั้น ความหมายโดยทั่วไป ของคำว่า บริษัท หมายถึงองค์การ ที่บุคคลหลายคนได้เข้าร่วมกิจการกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะประกอบกิจการอย่างใด ๆ ตามที่พระราชกำหนดหรือกฎหมายให้อำนาจทำได้ ซึ่งองค์การนี้มีสภาพเป็นนิติบุคคลต่างหากจากผู้ที่มารวมกันนั้น โดยสามารถที่จะมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่าง ๆ หรือถือหุ้นในนิติสัมพันธ์ ตลอดจนมีสิทธิที่จะดำเนินคดีหรือถูกฟ้องคดีในนามของตนเองได้ทั้งระบุไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิและข้อบังคับของบริษัท สำหรับบริษัทจำกัด ถ้ามีข้อมูล เช่นเดียวกับห้างร้าน และจำกัดความรับผิดชอบที่ระบุไว้

(A Joint stock or Incorporated company consists of a body of persons united for certain definite purposes under royal or legislative sanction, in such manner that they form a corporate body, i.e. an entity recognised in law as a distinct legal personality capable of holding property in its own right, or incurring obligations, and of during and being sued in its own name. Subject to its Memorandum and Articles of Association, a limited company has the same contractual powers as a firm or private person.)¹

1

R.E.G. Perrins, F.C.A. and A. Jeffreys. Ranking & Spicer's Company Law. Eleventh Edition. Great Britain: The Stellar press Hatfield Herts. 1975. P.1.

1.1 การก่อตั้งบริษัทในประเทศอังกฤษ

การก่อตั้งบริษัทในประเทศอังกฤษนั้นอาจจะก่อตั้งขึ้นได้โดยอาศัยอำนาจอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

ก. โดยได้รับพระบรมราชโองการ (Royal Charter) การก่อตั้งบริษัทโดยวิธีนี้ปัจจุบันไม่ค่อยจะมีแล้ว ยกเว้นบริษัทที่โครงการจะก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบรรดาเมืองขึ้นหรืออาณานิคมของอังกฤษ (Colonial development) บริษัทที่ก่อตั้งขึ้นโดยวิธีนี้มีตัวอย่างเช่น The East India Company (1600), The Hudson's Bay Company (1670), The British South Africa Company (1889)¹

ข. โดยนิติบัญญัติตราให้เป็นพิเศษ

เช่น The Bank of England, British Railways ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยกฎหมายพิเศษ

ค. โดยกฎหมายพาณิชย์ว่าด้วยบริษัทที่มีชื่อยุติในปัจจุบัน

การตั้งบริษัทโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายบริษัท (The Company Act)

1.2 ประเภทของบริษัทตามกฎหมายอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษนั้นมีการแบ่งประเภทของบริษัทออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ

ก. บริษัทจำกัดโดยหุ้น (Company Limited by shares)
หมายถึงบริษัทที่บรรดาผู้ถือหุ้นของบริษัทมีความรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัทอย่างจำกัดตามที่ระบุไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัท (Memorandum of Association) กล่าวคือ ผู้ถือ

หุ้นมีความรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัท เฉพาะมูลค่าหุ้นที่ตนยังค้างชำระอยู่เท่านั้น หากใครชำระมูลค่าหุ้นครบถ้วนแล้วผู้ถือหุ้นก็ไม่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบใด ๆ ในหนี้สินของบริษัทอีกต่อไป

ข. บริษัทจำกัดโดยการรับรอง (Company Limited by Guarantee) หมายถึงบริษัทซึ่งบรรดาผู้ถือหุ้นมีความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัทตามจำนวนที่ระบุไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ ในกรณีที่บริษัทเลิก และในขณะที่ตนเป็นผู้ถือหุ้นอยู่หรือภายใน 1 ปี หลังจากพ้นจากการเป็นผู้ถือหุ้น บริษัทประเภทนี้จะมีใบหุ้นหรือไม่มีใบหุ้นออกให้แก่ผู้ถือหุ้นก็ได้ สำหรับประเทศไทยนั้นไม่มีบริษัทประเภทนี้ก่อตั้งขึ้น

ค. บริษัทไม่จำกัด (Unlimited Company) หมายถึงบริษัทประเภทที่บรรดาผู้ถือหุ้นรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัทโดยไม่จำกัดจำนวน กล้าย ๆ กับความรับผิดชอบของผู้เป็นหุ้นส่วนในทางหุ้นส่วนสามัญ แต่ที่ประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้นดีกว่าผู้เป็นหุ้นส่วนในทางหุ้นส่วนสามัญ คือ

1. ผู้ถือหุ้นของบริษัทยอมหลุดพ้นจากความรับผิดชอบในบรรดาหนี้สินของบริษัทเมื่อพ้นกำหนดเวลา 1 ปี นับจากวันที่ขาดจากการเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท
2. สามารถโอนหุ้นให้แก่บุคคลใด ๆ ก็ได้

บริษัททั้ง 3 ประเภทในประเทศไทยนั้น บริษัทที่เป็นที่นิยมและมีการจัดตั้งอย่างมากที่สุด คือ บริษัทจำกัดโดยหุ้น (Company Limited by Shares) สำหรับบริษัทไม่จำกัดและบริษัทจำกัดโดยการรับรองนั้นไม่ค่อยจะมีอยู่เท่าไรนักและนาน ๆ ครั้งจึงจะมีผู้ก่อตั้งบริษัทประเภทนั้น

การแบ่งแยกประเภทของบริษัทเป็น 3 ประเภทดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นการแบ่งแยกโดยพิจารณาจากความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นในบริษัท แต่ในประเทศไทยนั้น นอกจากจะแบ่งประเภทของบริษัทโดยดูจากความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นแล้วยังอาจแบ่งประเภทของบริษัทโดยพิจารณาการจำแนกออกตามวิธีการจำหน่ายหุ้น และจำนวนผู้ถือหุ้นในบริษัทได้อีกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ คือ

1. บริษัทสาธารณะหรือบริษัทมหาชน (Public Company) หมายถึง บริษัทที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปได้มีส่วนในการร่วมลงทุนในบริษัท โดยกำหนดแต่เพียงจำนวนผู้ถือหุ้นชั้นค่าไว้ในบริษัทไม่ต่ำกว่า 7 คน แต่จำนวนผู้ถือหุ้นชั้นสูงนั้นไม่จำกัดไว้จะมีจำนวนมากเพียงใดก็ได้ โดยกำหนดให้ผู้ถือหุ้นรายหนึ่ง ๆ จะคงถือหุ้นไว้อย่างน้อย 1 หุ้น และจำนวนหุ้นที่ออกจำหน่ายจะคงไม่เกินจำนวนหุ้นทุน (Capital Share) ที่จดทะเบียนจัดตั้ง ดังระบุไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัท การเสนอขายหุ้นจะคงทำเป็นหนังสือชี้ชวน (Prospectus) ขายหุ้นให้แก่ประชาชนทั่วไป

2. บริษัทส่วนตัว (Private Company) ¹ หมายถึง บริษัทที่จัดตั้งขึ้นตาม Companies Act, 1948 ซึ่งจะคงมีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้ คือ

ก. จำกัดสิทธิในการโอนหุ้นของผู้ถือหุ้น

ข. จำนวนผู้ถือหุ้นกำหนดอย่างต่ำ 2 คน และอย่างสูงไม่เกิน 50 คน (ทั้งนี้ไม่รวมคนทำงานของบริษัทที่เป็นผู้ถือหุ้นอยู่ด้วย และผู้ที่เคยทำงานอยู่ในบริษัทซึ่งในขณะทำงานอยู่และเมื่อออกจากงานแล้วคงถือหุ้นหุ้นตลอดมา)

ค. จะคงมีข้อกำหนดห้ามขายหุ้นและหุ้นต่อประชาชน ดังนี้ การออกหนังสือชี้ชวน (Prospectus) ช้อหุ้นหรือหุ้นกู้จึงไม่อาจมีได้ใน Private Company เมื่อมีการห้ามไม่ให้ประกาศชวนขายหุ้นแก่ประชาชนทั่วไป ดังนั้นผู้ถือหุ้นในบริษัทประเภทนี้จึงเป็นบุคคลระหว่างครอบครัว ญาติสนิทมิตรสหายเท่านั้น

ง. ในกรณีที่มีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปถือหุ้น เดียวรวมกัน กฎหมายให้ถือเสมือนว่าเป็นบุคคลเดียวกัน กล่าวคือจะมีผู้ใช้สิทธิในฐานะเป็นผู้ถือหุ้นได้เพียงคนเดียวเท่านั้น

1

แต่บริษัทประเภทนี้อาจจะแปรสภาพให้เป็นบริษัทมหาชน (Public Company) ได้ โดยดำเนินการตามบทบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยการแปรสภาพ

3. One Man Company หมายถึง บริษัทที่จำนวนหุ้นส่วนใหญ่เกือบทั้งหมด อยู่ในมือของบุคคลคนเดียว ส่วนหุ้นที่เหลืออีกเล็กน้อยให้บุคคลอื่นถือ เพื่อให้มีจำนวนผู้ถือหุ้นครบตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ดังนั้น การดำเนินกิจการต่าง ๆ ของบริษัทผู้ถือหุ้นรายใหญ่มีสิทธิเต็มที่ เหมือนกับว่าเป็นเจ้าของบริษัทแต่เพียงผู้เดียว

ในประเทศอังกฤษนั้น การจัดตั้งบริษัทมีความจำเป็นอย่างมาก เพราะกฎหมายได้วางกำหนดบังคับไว้ในกิจการต่าง ๆ อันเป็นการเหมาะสมที่จะดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ในรูปแบบหุ้นส่วนนั้นในประเทศอังกฤษทำได้ในวงจำกัด และไม่เหมาะสมกับกิจการใหญ่ ๆ ซึ่งต้องใช้เงินจำนวนมาก เช่น กิจการธนาคาร ถ้าเป็นหุ้นส่วนใหม่หุ้นส่วนได้ไม่เกิน 10 คน ส่วนการค้ำประกันที่แสวงหากำไรกำหนดให้หุ้นส่วนได้ไม่เกิน 20 คน ดังนั้น จึงเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการจะประกอบธุรกิจการค้าใหญ่ ๆ ซึ่งต้องมีการรวมลงทุนจำนวนหลายล้านบาท ดังนั้น หากกิจการใหญ่โตของระดมทุนจำนวนมากและไม่จำกัดจำนวนคนจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องดำเนินกิจการในรูปแบบบริษัทเท่านั้น

2. บริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกา

2.1 ความหมายของบริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นความหมายของบริษัท (Corporation) มีความหมายถึงองค์การนิติบุคคลที่ประกอบด้วยบุคคลหนึ่งหรือหลายคนมารวมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินธุรกิจตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ต่อเนื่องกันโดยไม่เปลี่ยนแปลง

(A Corporation is an artificial person created by law consisting of one or more natural persons united in one body under such grants as secure a succession of members without changing the identity of the body, and empowered to act in a certain capacity or to transact business of some designated form or nature like a

natural person) ¹

แต่ความหมายเกี่ยวกับบริษัทที่เน้นว่ารักคุณและเหมาะสมพอควรก็คือ คำนิยามที่ Chief Justice Marshall ได้ให้คำอธิบายไว้ในการตัดสินคดี Dartmouth College Case เมื่อ ค.ศ. 1819 โดยสั้น ๆ คือ "An artificial being, invisible intangible, and existing only in contemplation of Law" "บริษัทเป็นบุคคลสมมติ มองไม่เห็น ไม่อาจสัมผัสจับต้องได้ จะมีสภาพเป็นบุคคลขึ้นมาด้วยอำนาจของกฎหมาย"

2.2 ประเภทของบริษัทในสหรัฐอเมริกา

การแบ่งแยกประเภทบริษัทในสหรัฐอเมริกาโดยพิจารณาจากกิจการและวัตถุประสงค์อาจจะแบ่งแยกได้ดังนี้ คือ

1. Public Corporation หมายถึง องค์การและการแบ่งแยกหน่วยงานปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ ของรัฐบาลและเทศบาล เช่น Cities ²

2. Private Corporation อาจมีความหมายแบ่งแยกได้ 2 ประเภท คือ

ก. องค์การที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการแก่สาธารณะและไม่มีจุดมุ่งที่จะแสวงหากำไร ³ เช่น องค์การศาสนา (Churches) โรงพยาบาล (Hospital) สถาบันการศึกษาต่าง ๆ (Colleges) และองค์การอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

1

Herry G. Henn, Law of Corporations, New York: West Publishing Co, 1978. P. 2.

2

Ibid, P. 2.

3

Ibid, P. 3.

สำหรับองค์การตั้งกล่าวข้างต้นนี้ เงินทุนดำเนินงานโดยไม่มีลักษณะเป็นหุ้น (Non-stock) แต่เป็นจำนวนเงินก้อน

ข. องค์การธุรกิจทั้งหลายที่แบ่งทุนออกเป็นหุ้น (Stock or shares) และดำเนินกิจการโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแสวงหากำไร (operating for profit) เช่น บริษัทอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ผลิตสินค้าขึ้นมาเพื่อจำหน่าย

บริษัทที่ดำเนินกิจการสาธารณูปโภค (Public utilities) มีบริษัทรถไฟ, บริษัทไฟฟ้า, บริษัทประปา, บริษัทโทรศัพท์, บริษัทเดินรถประจำทาง, ธนาคารหรือบริษัทให้กู้ยืมเงินต่าง ๆ

สำหรับ Private company นั้น อาจพิจารณาแบ่งแยกจากการออกจำหน่ายหุ้นได้อีก ดังนี้

ก. Open Corporation หมายถึงบริษัทที่สามารถเสนอขายหุ้นให้แก่ประชาชนทั่วไปได้

ข. Closed Corporation หมายถึง บริษัทที่มีผู้ถือหุ้นจำนวนน้อยเพียงไม่กี่คน และไม่นำหุ้นของบริษัทออกเสนอขายให้แก่ประชาชนทั่วไป ดังนั้น ผู้ถือหุ้นจึงมีลักษณะเป็นคนที่ครบถ้วนญาติสนิทมิตรสหายเท่านั้น

นอกจากนี้แล้ว บริษัทในต่างประเทศสหรัฐอเมริกาจะแยกประเภทออกโดยพิจารณาจากสถานที่ตั้งดำเนินกิจการ ได้อีกเช่น

1. Domestic Corporation หมายถึง บริษัทที่ประกอบกิจการค้าอยู่ภายในรัฐที่ตนจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นมา

2. Foreign Corporation หมายถึง บริษัทที่จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นในรัฐหนึ่ง แต่ดำเนินกิจการค้าอยู่ในมลรัฐอื่น

การจัดตั้งบริษัทในสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันจะต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทที่แต่ละมลรัฐจะได้มีกฎหมายออกมา ดังนั้น จะไม่เหมือนกันทั่วไป แต่ขึ้นอยู่กับว่าจะจัดตั้งบริษัทในรัฐใดก็ตงดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายของรัฐนั้น ๆ

3. บริษัทในประเทศไทย

3.1 ความเป็นมาของกฎหมายหุ้นส่วนบริษัทของไทย

กฎหมายหุ้นส่วนบริษัทตามประวัติศาสตร์กฎหมายไทยนั้น กล่าวได้ว่าในชั้นเดิม ได้มีบัญญัติอยู่ในกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ 101 และ 102 อันเป็นบทกฎหมายซึ่งใช้บังคับมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระเอกาทศรถ¹ แต่เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับหุ้นส่วนสามัญเท่านั้น ยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับบริษัทจำกัดแต่อย่างใด แม้ในระยะรัชสมัยแรกของกรุงรัตนโกสินทร์ ก็ยังมีได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายบริษัทโดยตรง ครั้นต่อมา ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพ่อค้าชาวยุโรปมาค้าขายในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น จึงได้คิดจัดตั้งบริษัทกันขึ้นบ้าง แต่โดยที่ในสมัยนั้นยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนตั้งห้างหุ้นส่วนและบริษัท ผู้ที่มีความประสงค์จะจัดตั้งบริษัทขึ้นจึงต้องกราบถวายบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตต่อพระมหากษัตริย์ โดยผ่านทางเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว จึงจะถือว่าเป็นบริษัทจำกัดที่สมบูรณ์ มีสภาพเป็นนิติบุคคลและมีความรับผิดชอบจำกัด ทหาจำนวนหุ้นและมูลค่าหุ้นตามที่ปรากฏในใบหุ้นของบริษัทนั้น โดยกรรมการและผู้ถือหุ้นจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามประกาศพระราชอำนาจพิเศษที่ได้ทรงกำหนดไว้ ประกาศพระราชทานอำนาจพิเศษดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นกฎหมาย เพราะเป็นพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช บริษัทซึ่งได้รับพระราชทาน

¹ ประกาศ อวยชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2522, หน้า 1.

อำนาจพิเศษนี้จึงเป็นบริษัทจำกัดที่มีสภาพเป็นนิติบุคคล และผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดเพียงมูลค่าหุ้นที่ถือ ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับบริษัทจำกัดที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปัจจุบันนี้

บริษัทแรกที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต คือ "บริษัททรงราชพระพุทธรบาททุนจำกัด" ซึ่งได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตเมื่อวันที่ 25 กันยายน ร.ศ. 120 (พ.ศ. 2444) หรือเมื่อประมาณ 80 ปีมาแล้ว ต่อจากนั้นได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบริษัทจำกัดตามประกาศพระราชทานอำนาจพิเศษขึ้นอีก 11 บริษัท

บริษัทที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตดังกล่าว ซึ่งยังคงดำเนินกิจการมาจนถึงบัดนี้คงเหลืออยู่เพียงบริษัทเดียว คือ บริษัทเบงกอลสยามกัมมาจล ทุน จำกัด ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น "ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด" ¹

ต่อมาเมื่อการพาณิชย์ได้เจริญขึ้น ในต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้ "พระราชบัญญัติลักษณะเข้าหุ้นส่วนแลบริษัทรัตนโกสินทรศก 130" ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2454 เป็นต้นไป ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้แบ่งทางหุ้นส่วนและบริษัทออกเป็น 3 ประเภท เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้อยู่ในขณะนั้น เว้นแต่ทางหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทจำกัดให้ใช้คำว่า "จำกัดสินใจ" ต่อท้ายชื่อด้วย และได้แบ่งบทบัญญัติออกเป็นสองอย่าง เรียกว่า หลักมาตราอย่างหนึ่งและมาตราธรรมดาอย่างหนึ่ง ซึ่งมีชื่อที่แตกต่างกันดังนี้

1

ทะเบียนภูมิภาค, กอง. ทะเบียนการค้า, กรม. "ความเป็นมาเกี่ยวกับการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัทในประเทศไทย". วารสารทะเบียนการค้า. 10 (4): กรกฎาคม-สิงหาคม 2524, หน้า 45-50.

1. หลักมาตรา ซึ่งมีรูปทศกัณฐ์พิมพ์ไว้ข้างหน้า หมายถึง คู่สัญญา ยกเว้นเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขเพิ่มเติมตามที่บัญญัติไว้ไม่ได้เลย

2. สำหรับมาตราธรรมคานัน คู่สัญญาซึ่งได้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น สามารถยกเว้นเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมได้

เหตุที่ต้องแบ่งออกเป็นหลักมาตราและมาตราธรรมคานัน เป็นเพราะในเวลาตราพระราชบัญญัติ ลักษณะเจ้าหุ้นส่วนแลบริษัท ร.ศ. 130 ออกใช้ ยังไม่ได้ตราวางหลักไว้ทั่วไปในกฎหมายใด ความบัญญัติอย่างไรอาจยกเว้นเปลี่ยนแปลง แก้ไขเพิ่มเติมอย่างไรก็ได้

ต่อมาใน พ.ศ. 2467 ได้มีประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 (ฉบับที่ 1) ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2468 เป็นต้นไป บทบัญญัติว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัทในพระราชบัญญัติลักษณะเจ้าหุ้นส่วนแลบริษัท รัตนโกสินทรศก 130 ได้นำมาบัญญัติไว้ในลักษณะ 22 แห่งบรรพ 3 ทั้งหมด และมีได้มีการแบ่งบทบัญญัติออกเป็นหลักมาตราและมาตราธรรมคานัน ทั้งนี้เพราะทางการได้ตรามาตรา 114 ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ออกใช้ก่อนแล้ว มาตราบัญญัติไว้ว่า "การใดเป็นการฉีกแยกแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมายใด ๆ ถ้ามีในกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้ว เพียงแต่เหตุเท่านั้น ทานว่าการนั้นหาเป็นโมฆะไม่" จึงเป็นการปล่อยให้เป็นที่นาหาคู่สัญญาที่จะตวงวินิจฉัยเองว่า เรื่องที่ยกเว้น เปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขเพิ่มเติมนั้น เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ ถ้าเกี่ยวกับยกเว้นเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมไม่ได้ แต่หาไม่เกี่ยวกับยกเว้นแก้ไขเพิ่มเติมได้

นอกจากนี้ ยังได้แยกบทลงโทษในทางอาญาไปบัญญัติรวมไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา โดยเพิ่มเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหาก คือ ส่วนที่ 11 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวแก่หุ้นส่วนบริษัทและมีการตั้งคำว่า "สินไช" หมายคำหุ้นส่วนจำกัดสินไช และบริษัทจำกัดสินไชออก คงเรียกว่า "หุ้นส่วนจำกัด" และ "บริษัทจำกัด" เหมือนเช่นในปัจจุบันนี้

ใน พ.ศ. 2471 ได้มีประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ฉบับใหม่ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ และบทบัญญัติว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัทได้มีบัญญัติอยู่ในลักษณะ 22 เช่นเดียวกับบรรพ 3 เดิม ข้อความที่แก้ไขก็คือ บรรพ 3 ใหม่ไม่มีบทบัญญัติที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1014 ของบรรพ 3 เดิม เพราะเหตุมาตราดังกล่าวได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือมาสุกแห่งสาธารณชน พ.ศ. 2471 แล้ว

เนื่องจากได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 ซึ่งกำหนดให้บริษัทมหาชนจำกัด ต้องมีผู้ถือหุ้นตั้งแต่หนึ่งร้อยคนขึ้นไป และมีบทบัญญัติควบคุมการเสนอขายหุ้นและหุ้นกู้เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนถูกหลอกลวงแล้ว ฉะนั้น จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2521 ตั้งแต่วันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2521 เป็นต้นไป โดยมีบทบัญญัติห้ามมิให้บริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีผู้ถือหุ้นถึงหนึ่งร้อยคน แต่ภายหลังมีผู้ถือหุ้นตั้งแต่หนึ่งร้อยคนขึ้นไป ต้องดำเนินการแปรสภาพเป็นบริษัทมหาชนจำกัด หรือลดจำนวนผู้ถือหุ้นให้เหลือไม่ถึงจำนวนดังกล่าวภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่บริษัทนั้นมีผู้ถือหุ้นเกินจำนวนดังกล่าว

นอกจากนี้แล้วพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2521 ยังได้กำหนดห้ามมิให้บริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดำเนินการชื้อชวนเสนอขายหุ้นหรือหุ้นกู้ต่อประชาชน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 หมวด 4 เฉพาะมาตราที่เกี่ยวของให้สอดคล้องกับหลักการตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 ด้วย

เพื่อมิให้บริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นก่อนวันที่ 26 ธันวาคม 2521 ต้องได้รับความเดือดร้อน จึงได้มีบทบัญญัติผ่อนผันให้บริษัทจำกัดดังกล่าว ซึ่งมีผู้ถือหุ้นตั้งแต่หนึ่งร้อยคนอยู่แล้ว หรือมีผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นถึงหนึ่งร้อยคนต่อไปภายหลัง ยังคงเป็นบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต่อไป

3.2 ความหมายของบริษัทในประเทศไทย

ความหมายของบริษัทในประเทศไทยนั้น พิจารณาได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1012 ประกอบกับมาตรา 1096 และมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติมหาชนจำกัด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1012 บัญญัติว่า

"อันว่าสัญญาจัดตั้งทางหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากัน เพื่อกระทำกิจการร่วมกัน ควบประสงจะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แก่กิจการที่ทำนั้น"

และมาตรา 1096 บัญญัติว่า

"อันว่าบริษัทจำกัดนั้น คือ บริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยแบ่งทุนเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน โดยมีผู้ถือหุ้นไม่ถึงหนึ่งร้อยคนรวมทั้งนิติบุคคล (ถ้ามี) และผู้ถือหุ้นดังกล่าวทางบริษัทจำกัดเพียง ไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งไป ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ ในกรณีจำนวนผู้ถือหุ้นตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปถือหุ้นเกี่ยวว่กัน ให้นับเป็นผู้ถือหุ้นเพียงหนึ่งคน"

มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พุทธศักราช 2521 บัญญัติว่า

"บริษัทมหาชนจำกัด คือ บริษัทซึ่งมีผู้ถือหุ้นตั้งแต่หนึ่งร้อยคนรวมทั้งนิติบุคคล (ถ้ามี) โดยผู้ถือหุ้นมีความรับผิดจำกัดไม่ เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ตนชำระ

ในจำนวนผู้ถือหุ้นดังกล่าวความวรรคหนึ่ง ต้องมีผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาคนหนึ่ง ๆ ถือหุ้นไม่เกินร้อยละศูนย์จุดหกของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายทั้งหมด ถือหุ้นรวมกัน ไม่อยู่การ อยุ่ละหุสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายไคทั้งหมด ส่วนผู้ถือหุ้นที่เหลือ (ถ้ามี) รายหนึ่ง ๆ ให้ถือหุ้นไคไม่ เกินร้อยละสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายไคทั้งหมด

ในกรณีจำนวนผู้ถือหุ้นในกรณีนี้ที่ถือหุ้นรวมกัน ถ้าจำนวนผู้ถือหุ้นเท่ากับหรือน้อยกว่าจำนวนหุ้นที่ถือให้นับจำนวนผู้ถือหุ้นเป็นเกณฑ์ แต่ถว้จำนวนผู้ถือหุ้นมากกว่าจำนวนหุ้นที่ถือให้นับจำนวนหุ้นที่ถือเป็นเกณฑ์ แต่ทั้งนี้ เมื่อไคมีผู้ถือหุ้นรายไคในกรณีไคแล้ว ห้ามมีไคมีผู้ถือหุ้นรายนั้นซ้ำอีก"

จะเห็นได้ว่าในบทมาตรากฎกล่าวข้างต้นในแต่ละมาตรานั้นมิได้มีมาตราใดโดยเฉพาะ
ที่ให้ความหมายของคำว่า บริษัทได้ชัดเจนพอ ในมาตรา 1012 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์นั้น ยังไม่สอดคล้องกับการจัดตั้งบริษัทจำกัดชัดเจนพอ เพราะตามมาตรา 1097 แห่ง
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ต้องมีบุคคลตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป จึงจะก่อการตั้งบริษัทได้
ดังนั้น หากมีเพียง 2 คนก็ไม่อาจจะตั้งเป็นบริษัทจำกัดได้ ฉะนั้น คำว่า "บุคคลตั้งแต่สองคน
ขึ้นไป" ในมาตรา 1012 จึงควรมีการบัญญัติแก้ไขใหม่ใช้คำว่า "คณะบุคคล" จะเหมาะสม
กว่า นอกจากมาตรา 1012 ยังมุ่งเน้นถึงลักษณะของสัญญาจัดตั้ง มากกว่าที่จะให้ความหมาย
โดยตรงของคำว่า ทุนส่วนหรือบริษัท ในกฎหมายบางประเทศมีการให้ความหมายของคำว่า
บริษัท โดยตรงกว่านั้น เช่น กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติว่า

"The term "company" as used in this Code shall mean an association
incorporated for the purpose of engaging in commercial transactions
as a business"¹

สำหรับมาตรา 1096 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับมาตรา 15 แห่ง
พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด นั้น ก็เป็นการกล่าวถึงบริษัทโดยเน้นถึงเรื่องการแบ่งเงินทุน
ออกเป็นหุ้น จำนวนผู้ถือหุ้นความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้น ตลอดจนหลักเกณฑ์ในการจำหน่ายหุ้นเท่านั้น
แต่เมื่อนำทั้งสามมาตรากฎกล่าวข้างตนมาประกอบเข้าด้วยกันแล้ว ก็พอจะให้ความหมายของ
บริษัทได้ว่า บริษัทจำกัด (ทั้งบริษัทเอกชน จำกัด และบริษัทมหาชนจำกัด) ในประเทศไทย
คือ คณะบุคคล (ตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป) ตกกลงเข้าร่วมลงทุนด้วยกัน เพื่อประกอบกิจการค้าขาย
ร่วมกัน และมีวัตถุประสงค์สำคัญในการแบ่งเงินกำไรอันจะพึงได้แก่กิจการที่ทำนั้น โดยแบ่งทุน
ออกเป็นหุ้นแต่ละหุ้นมีมูลค่าเท่ากัน ผู้ถือหุ้นแต่ละคนจะรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่
จะต้องชำระให้ครบตามมูลค่าของหุ้นที่ตนถืออยู่

1

The Commercial Code of Japan, Article 52.

3.3 ประเภทของบริษัทในประเทศไทย

หากจะแบ่งประเภทของบริษัทในประเทศไทยโดยพิจารณาจากความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นในบริษัทแล้วจะเห็นได้ว่าบริษัทในประเทศไทยมีเพียงประเภทเดียวเท่านั้น คือ บริษัทจำกัดโดยหุ้น (Company Limited by shares) ไม่ว่าจะเป็บริษัทเอกชนจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือ บริษัทมหาชนจำกัดตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัดก็เป็บริษัทจำกัดโดยหุ้นทั้งสิ้น เพราะผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัทเฉพาะเพียงเท่ามูลค่าของหุ้นที่ตนจะออกชำระให้แกบริษัทเท่านั้น หากว่าผู้ถือหุ้นได้ชำระเงินค่าหุ้นให้แกบริษัทครบถ้วนตามมูลค่าหุ้นที่ตนถืออยู่แล้วก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในหนี้สินใด ๆ ของบริษัทหรือบุคคลภายนอกอีกทั้งสิ้น

หากจะแบ่งประเภทของบริษัทในประเทศไทยโดยพิจารณาจากจำนวนผู้ถือหุ้นและการเสนอขายหุ้น คชอกจนจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นแต่ละรายมีสิทธิจะถือได้แล้ว ก็พอจะแบ่งแยกประเภทของบริษัทจำกัดในประเทศไทยออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. บริษัทเอกชนจำกัด (Private Company Limited) บริษัทประเภทนี้เป็นบริษัทจำกัดซึ่งตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ 22 ในมาตรา 1096 โดยได้กำหนดให้แบ่งหุ้นออกเป็นหุ้นที่มีมูลค่าเท่า ๆ กัน แต่มีได้กำหนดมูลค่าหุ้นชั้นสูงเอาไว้ กำหนดไว้แต่เพียงมูลค่าหุ้นขั้นต่ำ (. minimum par value) ต้องไม่ต่ำกว่า 5 บาท แต่มูลค่าหุ้นชั้นสูง (maximum par value) นั้นมิได้กำหนดไว้ว่าจะมีมูลค่าเท่าใดก็ได้ นอกจากนี้ได้กำหนดให้มิผู้ถือหุ้นไม่ถึงหนึ่งร้อยคน โดยผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินเงินค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ เช่น หุ้นหนึ่งมีมูลค่า 100 บาท ผู้ถือหุ้นได้ส่งเงินค่าหุ้นไปแล้ว 30 บาท ก็ยังคงต้องรับผิดชอบบริษัทอยู่อีกเพียง 70 บาท คือ เงินยังมีได้ส่งใช้ให้ครบเท่านั้น

ผู้ถือหุ้นในบริษัท เอกชนจำกัดนี้ แต่ละรายจะถือหุ้นเล็กน้อยเพียงไม่กี่หุ้นก็ไม่ได้มีการจำกัดไว้ คงกำหนดแต่เพียงใหญ่ เริ่มก่อการถือหุ้นอย่างน้อยคนละหนึ่งหุ้นเท่านั้น ดังนั้น ผู้ถือหุ้นจะถือหุ้นจำนวนเท่าใดก็ได้ ไม่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายหุ้นส่วนบริษัท แต่จะมีผลถึงการเสียภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรเท่านั้น กล่าวคือ ถ้ามีบุคคลคนเดียวถือหุ้นในบริษัท เกินกว่าร้อยละ 50 ของหุ้นทั้งหมดแล้ว บริษัทจำกัดนี้จะต้องเสียภาษีอย่างบุคคลธรรมดา¹ จะไม่มีการเสียภาษีเงินได้โดยนิติบุคคลแต่อย่างใด ทั้งนี้ แม้อกฎหมายเกี่ยวกับบริษัทจะไม่ได้กำหนดเรื่องจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นแต่ละรายจะถือได้เอาไว้ บริษัทก็พึงจะต้องคำนึงถึงเรื่องการเสียภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรด้วย เพราะเป็นเรื่องสำคัญมากประการหนึ่ง

นอกจากนี้บริษัท เอกชนจำกัดก็ยังห้ามมิให้ชวนประชาชนให้ซื้อหุ้นตามมาตรา 1102² และห้ามมิให้บริษัทออกหุ้นกู้ก็ด้วยตามมาตรา 1229³ ทั้งนี้ การขายหุ้นของบริษัท เอกชนจำกัดในปัจจุบันนั้นกฎหมายมีเจตนารมณ์ให้จำกัดอยู่ในวงแคบ ในบรรดาบุคคลในครอบครัวญาติสนิทมิตรสหายเท่านั้น ไม่ประสงค์จะให้เป็นการระดมทุนจากประชาชนทั่วไป หากว่าผู้ก่อตั้งบริษัทประสงค์จะดำเนินกิจการใหญ่โตใช้เงินทุนมากมายซึ่งจะต้องระดมทุนจากประชาชนทั่วไปให้มาร่วมลงทุนแล้ว กฎหมายก็ประสงค์จะให้จำกัดเป็นบริษัทมหาชนจำกัด และบริษัท เอกชนจำกัดนี้จะจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นได้ เมื่อมีผู้เข้าซื้อของหุ้นครบถ้วนตามจำนวนหุ้นทั้งหมดแล้ว

แต่โดยที่บริษัท เอกชนจำกัดนี้เป็นบริษัทที่มีมาดั้งเดิมของประเทศไทย และเดิมมีบริษัทอยู่เพียงประเภทนี้ประเภทเดียว เพิ่งจะมีบริษัทมหาชนจำกัดเมื่อ 2-3 ปีมานี้เอง ฉะนั้นใน

1 ประมวลรัษฎากร มาตรา 75

2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1102 ห้ามมิให้ชวนประชาชนให้ซื้อหุ้น

3 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1229 บริษัทจะออกหุ้นกู้ไม่ได้

ปัจจุบันนี้การดำเนินธุรกิจในรูปบริษัทในประเทศไทยเกือบทั้งหมดจึงยังเป็นในรูป Private Company Limited ทั้งสิ้น เพราะมีความคล่องตัวในการประกอบกิจการมากกว่า Public Company Limited

แม้รัฐจะมีนโยบายให้ประชาชนประกอบธุรกิจในรูปวิสาหกิจจำกัดมากกว่าและให้การส่งเสริมหลายประการ แต่ประชาชนทั่วไปก็ยังยึดถือการประกอบธุรกิจในรูปบริษัทเอกชนจำกัดตามเดิม ไม่ว่าจะเป็นกิจการใหญ่โตเพียงใด หากกฎหมายไม่บังคับให้จัดตั้งเป็นวิสาหกิจจำกัดแล้ว ประชาชนก็จะจัดตั้งเป็นบริษัทเอกชนจำกัดทั้งสิ้น ดังนั้น วัตถุประสงค์ของกฎหมายที่จะให้บริษัทเอกชนจำกัดเป็นเพียงบริษัทเล็ก ๆ ในครอบครัวที่ไม่ประกอบกิจการใหญ่โตนัก ก็ยังมีอาจบรรลุผลดังเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ในปัจจุบัน

2. บริษัทมหาชนจำกัด (Public Company Limited) แต่เดิมมานั้น บริษัทในประเทศไทยมีเพียงประเภทเดียวคือ บริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ บริษัทเอกชนจำกัด (Private Company Limited) ในปัจจุบันนี้เอง ส่วนบริษัทมหาชนจำกัด (Public Company Limited) นั้นเพิ่งจะมีกฎหมายใหม่ขึ้นในปลายปี 2521 โดยมีพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 ประกาศใช้ออกมาในภายหลัง¹ ซึ่งบริษัทประเภทบริษัทมหาชนจำกัดในประเทศไทยนั้นในต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ มาเลเซีย ฯลฯ ได้มีมาก่อนแล้ว

3.4 ความเป็นมาของบริษัทมหาชนจำกัดในประเทศไทย ความคิดริเริ่มที่จะให้มีขึ้นได้มีมานานแล้ว ตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 2511 หลังจาก พ.ศ. 2511 เป็นต้นมาก็ได้มีการศึกษากันทั่วและเตรียมการที่จะจัดให้มีบริษัทมหาชนขึ้นในประเทศไทย โดยได้เริ่มดำเนินการพัฒนาตลาดเงินทุนในประเทศไทย เพื่อให้เกิดความเจริญและ สติยภาพของเศรษฐกิจของ

¹ พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า 1 เล่มที่ 95 ตอนที่ 149 วันที่ 25 ธันวาคม พุทธศักราช 2521.

ประเทศและสอดคล้องกับการดำเนินตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ติดต่อขอความร่วมมือจากธนาคารโลก ซึ่งก็ได้แนะนำศาสตราจารย์ Sidney M. Robbins ศาสตราจารย์ในวิชาการเงินแห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยท่านผู้นี้ได้เดินทางมาศึกษาข้อเท็จจริงและสถานการณ์เกี่ยวกับตลาดเงินทุนในประเทศไทย รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ กับบุคคลที่เกี่ยวข้องของตั้งแต่วันที่ 29 เมษายน ถึง 24 พฤษภาคม 2518 ภายใต้ Terms of reference หนึ่งซึ่งมีข้อความว่า

"To review existing practices and recommend specific reforms in such areas as the Company Law, Company registration and supervision..."¹

จากนั้นในเดือนเมษายน พ.ศ. 2513 ศาสตราจารย์ Robbins ก็ได้เขียนรายงานชื่อ "A Capital Market in Thailand" เสนอต่อธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งได้มีการเสนอแนะเกี่ยวกับบริษัทมหาชน (Public Company) และการเปิดเผยข้อเท็จจริง (disclosure)

ในขณะเดียวกันเมื่อ ศาสตราจารย์ Robbins ได้ศึกษาเรื่องดังกล่าวอยู่ ธนาคารแห่งประเทศไทยก็จัดตั้งคณะทำงานโครงการพัฒนาตลาดเงินทุนทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งที่ประชุมของบุคคลดังกล่าวได้มีมติเห็นพ้องกันว่าสมควรจะให้มีการร่างกฎหมายบริษัทมหาชนขึ้นในประเทศไทย โดยมีกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์เป็นเจ้าของเรื่อง ซึ่งแต่เดิมในชั้นแรกจะจัดทำโดยแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 22 โดยแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม และเพิ่มเติมเรื่องบริษัทมหาชนจำกัดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพิจารณาเห็นว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หลักเกณฑ์และวิธีการบางอย่างเกี่ยวกับการจดทะเบียนหุ้นส่วนและบริษัทจำกัดที่

¹ คณะกรรมการกฤษฎีกา, สำนักงาน. ร่างพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ... และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. กรุงเทพมหานคร. ม.ป.ท. 2519. หน้า 1.

มีบัญญัติไว้ นั่นนอกจากจะมีปัญหาและข้อขัดข้องในทางปฏิบัติอยู่แล้ว ยังไม่สอดคล้องกับภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจและการค้าของประเทศในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติเกี่ยวกับการตั้งและการควบคุมบริษัทจำกัดไม่รัดกุม และไม่เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนร่วมลงทุนในบริษัทจำกัด ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการพัฒนาตลาดเงินทุน การอุตสาหกรรมและการค้าของประเทศและยังเปิดโอกาสให้มีการตั้งบริษัทขึ้นเพื่อหลอกลวงประชาชนได้โดยง่ายด้วย ทั้งนี้ ใน พ.ศ. 2516 จึงได้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อพิจารณาแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนบริษัทใหม่ โดยมีหลักการและเหตุผลสำคัญ 3 ประการ คือ

1. แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยบริษัทจำกัด ให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาการค้า การอุตสาหกรรม และตลาดเงินทุน โดยแบ่งบริษัทจำกัดออกเป็นวิสาหกิจจำกัดและบริษัทเอกชนจำกัด และวางหลักเกณฑ์ในการจัดตั้ง การจำหน่ายหุ้น การจัดการและการคุ้มครองผู้ถือหุ้นของบริษัททั้งสองประเภทให้แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการให้ความคุ้มครองผู้ถือหุ้นรายย่อยในวิสาหกิจจำกัด ทั้งนี้ โดยยึดหลักว่าบุคคลซึ่งมีความประสงค์จะจำกัดความรับผิดชอบของตนในหนี้อันจะเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจ และต้องการควบคุมการบริหารงานนั้นคนเดียว หรือเฉพาะบุคคลในครอบครัวเท่านั้น ควรจัดตั้งบริษัทเอกชนจำกัด ส่วนบุคคลซึ่งประสงค์จะอาศัยเงินทุนของประชาชนเพื่อประกอบธุรกิจ ควรจัดตั้งวิสาหกิจจำกัด ซึ่งจะได้รับสิทธิจำหน่ายหุ้นของบริษัทให้แก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ก็มีบัญญัติไว้ในกฎหมายของหลายประเทศ เช่น มาเลเซีย อังกฤษ สิงคโปร์ ฯลฯ เพราะเป็นผลดีแก่การระดมทุนเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมและการค้าของประเทศในระยะยาว

2. เพิ่มเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจดทะเบียนและการควบคุมบริษัทที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศและมาประกอบธุรกิจในประเทศไทย ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 เพื่อให้บริษัทดังกล่าวอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติของกฎหมายไทย เช่นเดียวกับบริษัทที่ตั้งขึ้นโดยกฎหมายไทย เช่นเดียวกับที่มีในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น มาเลเซีย ฯลฯ ซึ่งจะเกิดผลดีแก่รัฐและประชาชนที่เกี่ยวข้องในอันที่จะทราบข้อเท็จจริงของบริษัทต่างประเทศจากหลักฐานของทางราชการ

3. เพิ่ม เติมบัญญัติ เกี่ยวกับทางหุ้นส่วน และบริษัททั้งหมดให้ชัดเจน และรัดกุมยิ่งขึ้น ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทางการค้าของประเทศ เพื่อประโยชน์ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง และรัฐ ในด้านการจัดเก็บภาษีอากร

แต่ปรากฏว่าในที่สุดคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกระทรวงพาณิชย์ได้พิจารณา เห็นว่าการที่จะนำบทบัญญัติว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดสอดแทรกลงไป ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัทนั้นมีปัญหาอันไม่สะดวกหลายประการ กล่าวคือ

ประการแรก การเพิ่ม เติมบทบัญญัติ เกี่ยวกับบริษัทมหาชนจำกัด ลงไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทำให้ต้องเพิ่มมาตราขึ้นอีกจำนวนมาก ซึ่งมีปัญหาในการสอดแทรก มาตราเหล่านั้นลงไป อันอาจจะทำให้เกิดความสับสน เพราะจำนวนมาตราในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ตายตัว จะเพิ่มอีกไม่ได้ ข้อความใหม่ที่จะเพิ่มเติมจึงต้องสอดแทรก เป็นทวิตรี ๆ แหงละหลาย ๆ มาตรา

ประการที่สอง บทบัญญัติบางตอนซึ่งจะไขว้กันกับได้ทั้งบริษัทเอกชนจำกัด และบริษัทมหาชนจำกัด หากจะให้อ่านเข้าใจได้ง่ายก็จะต้องมีบัญญัติซ้ำสองครั้ง ดังนั้น ถ้าจะเป็นการรับตามแบบการร่างกฎหมาย คือตอนที่ไขว้กันกับได้ทั้งสองบริษัท ก็บัญญัติไว้ตอนเดียวแล้วอ้าง มาตรามาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อมีความจำเป็นก็จะเป็นการยุ่งยากแก่ผู้ใช้กฎหมาย

ประการที่สามคือ ควรจะนำบทบัญญัติในการลงโทษ ทางอาญามาไว้ในตัวกฎหมายบริษัทมหาชนด้วย เพื่อจะได้ เป็นกฎหมายที่สมบูรณ์ ดังนั้น หากจะนำบทลงโทษในทางอาญาไปใส่ อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วขอมไม่อาจจะทำได้ เพราะเป็นการไม่ถูกต้องเนื่อง จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ใช่มหาชน

ฉะนั้น ภัย เหตุผลดังกล่าวนี้ จึงควรแยกบทบัญญัติว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดออกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติต่างหาก และแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บางมาตราให้สอดคล้องกับกฎหมายบริษัทมหาชนจำกัดจะเป็นการสะดวกกว่า

ภัย เหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงได้มีพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 ขึ้นในประเทศไทยอันเป็นกฎหมายเกี่ยวกับบริษัทอีกฉบับหนึ่ง

3.5 หลักการและเหตุผลของพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521¹¹

เนื่องจากการประกอบธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรมในรูปบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ขยายตัวเจริญก้าวหน้ามากมาย มีบริษัทจำกัดเป็นจำนวนมากที่มีทุนทรัพย์หลายสิบล้านหรือหลายร้อยล้านบาท โดยมีผู้ถือหุ้นจำนวนมาก ตลอดจนได้มีการจำหน่ายหุ้นให้แก่ประชาชนทั่วไปซึ่งมีความสนใจที่จะเข้าร่วมลงทุนประกอบการค้าในรูปบริษัท ฉะนั้น เพื่อให้ความคุ้มครองผลประโยชน์และสิทธิของประชาชนซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทเหล่านี้ และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ ในอันที่จะกระจายผลประโยชน์และความมั่นคงของกิจการต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน อันจะเป็นการช่วยระดมเงินทุนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและการพัฒนาตลาดหลักทรัพย์ แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะหุ้นส่วนบริษัทซึ่งใช้บังคับอยู่นั้น นอกจากจะไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถือหุ้นได้อย่างเพียงพอแล้ว ยังไม่ให้อำนาจแก่ผู้ถือหุ้นในการจะควบคุมการบริหารงานของบริษัทอย่างใกล้ชิด การที่รัฐจะเข้าควบคุมการประกอบธุรกิจบางประเภทที่กระทบกระเทือนต่อสาธารณชนยังไม่รัดกุม เป็นเหตุให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อยู่เนือง ๆ หากปล่อยให้ภาวะการณ์เช่นนี้ยังคงดำรงคงอยู่ต่อไปโดยไม่รีบแก้ไขย่อมจะเป็นอันตรายต่อเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมแก่กาลสมัย ภัย เหตุผลดังนี้ รัฐบาลจึงได้ตรากฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

กฎหมายต่างประเทศที่ใช้ประกอบการพิจารณาพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521

ในการร่างพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 ของประเทศไทยนั้น คณะกรรมการไต่ถามหากฎหมายว่าด้วยบริษัทในประเทศไทยต่าง ๆ มาใช้ประกอบการพิจารณาคั้งนี้ คือ

- (1) Commercial Code, Law of the Republic of Korea, 1969
- (2) Company Law of the Republic of China, 1929
- (3) Commercial Code of Japan, Eibun - Horei- Sha Inc. Law Bulletin Series.
- (4) Malaysian Companies Act 1965.
- (5) Republic of Singapore, Chapter 185, Companies Act (Edition of 1970).
- (6) Companies Acts of England 1947 - 1967,
- (7) Republic of South Africa Companies Act, 1973.
- (8) U.S. Model Business Corporation Act, revised 1969, prepared by Committee in Corporation Law (Section of Corporation, Banking and Business Law) of the American Bar Association.

3.6 ลักษณะโดยทั่วไปของบริษัทมหาชนจำกัด ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พุทธศักราช 2521

1. ลักษณะประการแรกของบริษัทมหาชนจำกัดนั้น เป็นการกำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นในบริษัท ความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้น และหลักเกณฑ์การถือหุ้นของผู้ถือหุ้นแต่ละรายว่าจะถือหุ้นได้มากน้อยเพียงใด โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด โดยกำหนดว่าผู้ถือหุ้นในบริษัทมหาชนจำกัดต้องมีจำนวนตั้งแต่ 100 คน ซึ่งรวมทั้งนิติบุคคลด้วย จะมีน้อยกว่า 100 คนไม่ได้ โดยผู้ถือหุ้นแต่ละรายจะมีความรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัทจำกัดไม่เกินจำนวน

เงินค่าหุ้นซึ่งแต่ละคนจะต้องชำระ (ให้ชำระค่าหุ้นครั้งเดียวเต็มมูลค่า) ¹ และเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าร่วมลงทุนกันอย่างทั่วถึง ไม่ต้องการให้หุ้นตกอยู่ในมือของคนส่วนน้อย จึงได้มีบทบัญญัติกำหนดอัตราการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นแต่ละรายว่าบุคคลธรรมดาคนหนึ่ง ๆ จะถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละศูนย์จุดหกของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด และรวมกันแล้วต้องได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด เมื่อมีคนธรรมดาถือหุ้นตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวครบแล้ว คือถึงร้อยละ 50 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมดแล้ว ผู้ถือหุ้นที่เหลือจึงจะถือหุ้นจำนวนมากได้แต่ไม่เกินร้อยละ 10 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด ตัวอย่างเช่นบริษัทมหาชนจำกัดจำหน่ายหุ้นได้ 50,000 หุ้น ในจำนวนหุ้นที่จำหน่ายทั้งหมดจะต้องมีบุคคลธรรมดา (ไม่ใช่นิติบุคคล) ถือหุ้นได้คนหนึ่งไม่เกิน 300 หุ้น (0.6 %) และรวมหุ้นของบุคคลดังกล่าวแล้วจะต้องได้ถึง 25,000 หุ้น (ร้อยละ 50) เมื่อมีบุคคลธรรมดาถือหุ้นตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ผู้ถือหุ้นที่เหลือรายหนึ่ง ๆ อาจถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด คือ ไม่เกินคนละ 5,000 หุ้น

จากการถือหุ้นดังกล่าวจะทำให้มีผู้ถือหุ้นรายใหญ่เพียงไม่กี่รายเท่านั้น ส่วนหุ้นอื่น ๆ กระจายไปยังผู้ถือหุ้นรายย่อยซึ่งมีจำนวนมาก อันเป็นการป้องกันไม่ให้หุ้นเกือบทั้งหมดอยู่ในมือคนคนเดียวหรือคนส่วนน้อย

2. โดยที่จำนวนผู้ถือหุ้นของบริษัทมหาชนจำกัด เป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่ง กฎหมายจึงกำหนดหลักเกณฑ์ในการนับจำนวนผู้ถือหุ้นในกรณีบุคคลหลายคนถือหุ้นรวมกันว่า ถ้าจำนวนผู้ถือหุ้นเท่ากับหรือน้อยกว่าจำนวนหุ้นที่ถือให้นับจำนวนผู้ถือหุ้นเป็นเกณฑ์ เช่น บุคคล 5 คนถือหุ้นรวมกัน 5 หุ้น ให้นับว่ามีผู้ถือหุ้น 5 คน หรือบุคคล 5 คน ถือหุ้นรวมกัน 10 หุ้นให้นับว่ามีผู้ถือหุ้น 5 คน

¹ พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 67 ให้นำหุ้นของใครที่เป็นเงินครั้งเดียวเต็มมูลค่า เว้นแต่หุ้นที่ออกตามมาตรา 48 (5) หรือมาตรา 65 ในการชำระค่าหุ้น ผู้จองหุ้นหรือผู้ซื้อหุ้นจะขอหักกลบลบหนี้กับบริษัทไม่ได้

แต่ถ้าจำนวนผู้ถือหุ้นมากกว่าจำนวนหุ้นที่ถือให้เข้าจำนวนหุ้นที่ถือเป็นเกณฑ์ คือ ถ้าบุคคล 5 คนถือหุ้นรวมกัน 3 หุ้นให้ถือว่าผู้ถือหุ้น 3 คน

แต่ทั้งนี้เมื่อใดที่ผู้ถือหุ้นรายใดในกรณีใดแล้วห้ามมิให้ผู้ถือหุ้นรายนั้นซ้ำอีก

3. นอกจากนี้ในเรื่องหุ้นของบริษัทมหาชนจำกัดนั้นให้ทุกหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน โดยกำหนดมูลค่าหุ้นหนึ่งมีให้ต่ำกว่า 20 บาท และไม่เกิน 100 บาท ทั้งนี้ โดยมีเหตุผลว่าไม่ให้มูลค่าหุ้นมีราคาสูงเกินไป เพราะจะไม่เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนส่วนใหญ่ เขารวมลงทุนด้วย นอกจากนี้บริษัทมหาชนจำกัดยังสามารถออกหุ้นสูงกว่าหรือต่ำกว่ามูลค่าของหุ้นที่กำหนดไว้ได้ ภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมาย

4. หุ้นของบริษัทมหาชนจำกัดนั้น กฎหมายบังคับไว้ตามมาตรา 18 ว่าจะต้องมีหุ้นที่ชำระด้วยตัวเงินไม่น้อยกว่า 5,000,000 บาท (ห้าล้านบาท)

5. บริษัทมหาชนจำกัดนั้น จะจำหน่ายหุ้นให้แก่ประชาชนทั่วไปได้โดยต้องทำหนังสือชี้ชวนให้ประชาชนเข้าซื้อหุ้น (Prospectus) โดยหนังสือชี้ชวนนี้ต้องมีรายการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยเน้นเรื่องการเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบริษัทให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้อย่างถูกต้อง ก่อนที่จะตัดสินใจซื้อหุ้นของบริษัทซึ่งทางราชการจะเข้ามาควบคุมการเสนอขายหุ้นแก่ประชาชนอย่างใกล้ชิด

6. บริษัทมหาชนจำกัดอาจจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นได้แม้ว่ายังไม่ครบทั้งหมด หากแต่อาจจำหน่ายได้ตามจำนวนที่กฎหมายบังคับไว้ตามมาตรา 40¹ ก็สามารถจดทะเบียนบริษัทได้ โดยจะต้องจำหน่ายหุ้นให้ได้อย่างน้อยครบตามหนังสือชี้ชวนและจะคงได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนหุ้นที่ระบุไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ และเป็นหุ้นที่ชำระด้วยตัวเงินไม่น้อยกว่า 5,000,000 บาท (ห้าล้านบาท)

พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521

มาตรา 40 เมื่อมีผู้จองหุ้นครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ในมาตรา 15 ผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทต้องเรียกประชุมจัดตั้งบริษัทในกรณีดังต่อไปนี้

1. เมื่อมีการจองหุ้นครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิหรือ

2. เมื่อมีการจองหุ้นครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ในหนังสือชี้ชวน แต่ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบของจำนวนหุ้นที่กำหนดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ และเป็นหุ้นที่ชำระด้วยตัวเงิน ไม่น้อยกว่าหาลานบาท

ทั้งนี้ ภายในสองเดือนนับแต่วันที่จำนวนผู้จองหุ้นและจำนวนหุ้นที่จองครบตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งแต่ไม่เกินหกเดือนนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิ

ในกรณีที่มีความจำเป็นไม่สามารถเรียกประชุมจัดตั้งบริษัทให้เสร็จภายในกำหนดเวลาตามวรรคสอง ถ้าผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทประสงค์จะดำเนินการต่อไป ต้องขออนุญาตขยายกำหนดเวลาดังกล่าวออกไป โดยทำเป็นหนังสือแจ้งเหตุผลยื่นต่อนายทะเบียนไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนครบกำหนดเวลาดังกล่าว ในกรณีที่นายทะเบียนเห็นสมควร อาจอนุญาตให้ขยายเวลาออกไปได้ไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือน แต่ไม่เกินสามเดือน นับแต่วันสิ้นสุดกำหนดเวลานั้นก็ได้

ถ้าการประชุมจัดตั้งบริษัทไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาตามวรรคสองหรือภายในกำหนดเวลาที่นายทะเบียนอนุญาตให้ขยายออกไปตามวรรคสามแล้วแต่กรณี ให้หนังสือบริคณห์สนธิสิ้นผลเมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวนั้น และภายในสิบวันนับแต่วันที่หนังสือบริคณห์สนธิสิ้นผล ให้ผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทมีคำสั่งเป็นหนังสือสั่งให้ธนาคารคืนเงินค่าจองหุ้นให้แก่ผู้จองหุ้น

7. การเลือกตั้งคณะกรรมการถือหลักการลงคะแนนเสียงสะสม (Cumulative Voting) เพื่อให้ผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อยได้มีโอกาส เลือกกรรมการของตนบ้าง มิเช่นนั้นอำนาจจะอยู่ในมือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ทั้งหมด

8. คณะกรรมการต้องส่งสำเนาบัญชีกำไรขาดทุน รายงานเกี่ยวกับบริษัทในเครือการถือหุ้นของบริษัทอื่น เพราะรายงานประจำปีซึ่งกำหนดให้กรรมการต้องเปิดเผยส่วนได้เสียของตนที่ได้รับจากบริษัทในระหว่างปี

9. มีการกำหนดโทษทางอาญาแก่บริษัท คณะกรรมการ, ผู้สอบบัญชี ผู้ชำระบัญชี ฯลฯ ในกรณีไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

บริษัทมหาชนจำกัดเป็นของใหม่ในประเทศไทย เพราะพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด เพิ่งมีผลใช้บังคับในต้นปี พ.ศ. 2522 นี้เอง ดังนั้น แม้จะมีบทบัญญัติต่าง ๆ ที่เป็นผลดีในการคุ้มครองประชาชนและผู้ถือหุ้นให้ได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น แต่แม้กระนั้นก็ตาม ในปัจจุบันนี้ ก็ยังไม่ค่อยมีคนสนใจที่จะจัดตั้งบริษัทประเภทนี้ขึ้น ทั้งนี้ โดยเนื่องมาจากว่าบริษัทมหาชนจำกัดของไทยจะต้องมีผู้ถือหุ้นตั้งแต่ 100 คน ดังนั้น ในสถานะความเป็นจริงของประเทศไทย การจะระดมทุนจากประชาชนจำนวนมากนี้ ยังทำได้น้อย ไม่ใช่เป็นการง่ายที่จะจัดให้มีผู้ถือหุ้นจำนวนมากและธุรกิจการค้าในประเทศไทยยังไม่เจริญก้าวหน้าใหญ่โต ถึงแม้จะมีก็ไม่มากนัก ในเรื่องจำนวนผู้ถือหุ้นในบริษัทมหาชนจำกัดนั้นในต่างประเทศหลายประเทศได้กำหนดไว้น้อยกว่าในประเทศไทย เช่น ของประเทศสิงคโปร์ อังกฤษ ญี่ปุ่น มาเลเซีย เกาหลี ฯลฯ เช่น ดังที่บัญญัติไว้ในกฎหมายของประเทศมาเลเซียว่า

"(1) A company having a share capital may be incorporated as a private company if its memorandum or articles.

(a) restrict the right to transfer its shares;

(b) limit to not more than fifty the number of its members, counting joint holders of shares as one person and not counting any person in the employment of the company or of its subsidiary or and person who while previously in

the employment of the company or of its subsidiary was and the reafter has continued to be a member of the company;

(c) prohibits any invitation to the public to subscribe for and shares in or debentures of the company; and

(d) prohibits and invitation to the public to deposit money with the company for fixed periods or payable at call whether bearing or not bearing interest.¹

และในกฎหมาย Companies Act. 1948 ของประเทศอังกฤษว่า

1. Mode of forming incorporated company

(1) Any seven or more persons, or, where the company to be formed will be a private company, any two or more persons, associated for and lawful purpose may, by subscribing their names to a memorandum of association and otherwise complying with the requirements of this Act in respect of registration, form an incorporated company, with or without limited liability.

(2) Such a company may be either

(a) a company having the liability of its members limited by the memorandum to the amount, if any, unpaid on the shares respectively held by them (in this Act termed "a company limited by shares"); or

(b) a company having the liability of its members limited by the memorandum to such amount as the members may respectively thereby undertake to contribute to the assets of the company in the event of its being wound up (in this Act termed "a company limited by guarantee"); or

(c) a company not having any limit on the liability of its members (in this act termed "an unlimited company").

28. (1) For the purposes of this act, the expression "private company" means a company which by its articles

(a) restricts the right to transfer its shares; and

(b) limits the number of its members to fifty, not including persons who are in the employment of its members to fifty, not including persons who are in the employment of the company and persons who, having been formerly in the employment of the company, were while in that employment and have continued after the determination of that employment to be, members of the company; and

(c) prohibits any invitation to the public to subscribe for any shares or debentures of the company.

(2) Where two or more persons hold one or more shares in a company jointly, they shall, for the purposes of this section, be treated as a single member. ¹

เนื่องจากเคยมีการสำรวจจำนวนผู้ถือหุ้นของบริษัทในปี 2503 - 2514 มีบริษัททั้งหมด 5,195 บริษัท ในจำนวนนี้มีบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นตั้งแต่ 50 คนขึ้นไปเพียง 136 บริษัทเท่านั้น ดังนั้น การกำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นตั้งแต่ 100 คนนั้นจึงเป็นปัญหาประการหนึ่งที่คนไม่นิยมก่อตั้งบริษัทมหาชนจำกัด ²

¹ Companies act of England, 1948, Section 1

²

คณะกรรมการกฤษฎีกา, สำนักงาน. ร่างพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ....และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...)
พ.ศ. ... หน้า 29.

ประการต่อไปก็คือขั้นตอนการจัดตั้งบริษัทมหาชนจำกัดนั้นมีความยุ่งยากมาก ไม่สะดวกในการดำเนินการ โดยเฉพาะในขั้นตอนการเสนอขายหุ้นแก่ประชาชนการจัดทำหนังสือชี้ชวนซึ่งต้องมีรายการละเอียด และทางราชการเข้ามาควบคุมอย่างใกล้ชิด

นอกจากนี้ในเรื่องการดำเนินงานของบริษัทมหาชนจำกัด (Public Company) ยังมีข้อยุ่งยากในการปฏิบัติงาน ไม่สอดคล้องกับความต้องการ ความสะดวก และความรวดเร็วในการประกอบธุรกิจการค้า เพราะกฎหมายได้วางข้อกำหนดไว้มากมายในการดำเนินงานของบริษัท ดังนั้น บรรดาพวกพ่อค้านายทุนผู้ประกอบการธุรกิจจึงไม่นิยมบริษัทประเภทนี้ และข้ายังมีบทกำหนดโทษทางอาญาโดยแจ่มชัดอีกด้วย

ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ประชาชนทั่วไปยังไม่มีความรู้เพียงพอในการรวมประกอบธุรกิจภายในบริษัทมหาชนจำกัด เพราะยังเป็นเรื่องใหม่ที่ยังกฎหมายบัญญัติไว้ค่อนข้างสลับซับซ้อน ดังนั้น ในระยะแรกนี้ประชาชนจึงไม่กล้าที่จะเข้าร่วมในบริษัทมหาชนจำกัด เพราะยังไม่มีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับบริษัท

เมื่อเป็นเช่นนี้ในประเทศไทยประชาชนส่วนใหญ่จึงยังยึดถือการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเอกชนจำกัด (Private Company Limited) เจนเต็ม เพราะมีความคล่องตัวความมาก และประชาชนรู้จักดีกว่าบริษัทมหาชนจำกัด ดังนั้น ในปัจจุบันนี้หลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัดในประเทศไทย จนถึงบัดนี้เป็นเวลากว่า 2 ปี แล้ว ยังมีบริษัทมหาชนจำกัดก่อตั้งขึ้นน้อยมากประมาณไม่ถึงร้อยละหนึ่งของบริษัททั้งหมดในประเทศไทย

๗. หุ้น (Share or Stock)

1. ความหมายของหุ้น (Share or Stock)

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1096 บัญญัติว่า

"อันว่าบริษัทจำกัดนั้น คือ บริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยเงินทุนเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน ..."

จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวข้างต้นจึงเห็นได้ว่า หุ้นก็คือแต่ละส่วนของเงินทุนของบริษัทที่แบ่งออกมา โดยแต่ละส่วนนั้นก็ถือหุ้นนั่นเอง โดยแต่ละหุ้นจะคงมีมูลค่าเท่า ๆ กัน เช่น บริษัทหนึ่งมีทุน 5,000,000 บาท แบ่งส่วนเงินทุนออกเป็นเงิน 50,000 ส่วน ส่วนละ 100 บาท ก็หมายความว่าบริษัทมีเงินทุนทั้งหมด 5,000,000 บาท แบ่งออกเป็น 50,000 หุ้น แต่ละหุ้นมีมูลค่าหุ้นละ 100 บาท นั่นเอง

เงินทุนของบริษัท (Capital) และประเภทของเงินทุน

ในเมื่อกล่าวถึงเรื่องหุ้นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเงินทุนของบริษัทนั้น จึงขอกล่าวถึงเรื่องเงินทุนของบริษัทเล็กน้อย โดยที่ในที่ที่ทราบอยู่แล้วว่าการประกอบธุรกิจใด ๆ ก็ตามจะคงมีเงินทุนเป็นสำคัญเพื่อใช้ในการดำเนินการต่อไป เงินทุนของบริษัทก็คือเงินที่มาจากการลงทุนของบุคคลหลายคนที่เข้ามา เป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท รวมออกเงินลงทุนกันโดยการซื้อหุ้นของบริษัท เงินทุนของบริษัทจึงมีผู้แบ่งแยก เรียกว่าออกเป็นหลายประเภทด้วยกัน คือ

1. Registered Capital เงินทุนจดทะเบียนตามหนังสือบริคณห์สนธิ
2. Authorized Capital เงินทุนที่ได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนได้
3. Nominal Capital เงินทุนแต่ในนาม

ซึ่งเงินทุนทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวข้างต้นมีความหมายเหมือนกัน แต่เรียกชื่อต่างกันไปเท่านั้น มีความหมายว่าเป็นเงินทุนที่บริษัทไปขอจดทะเบียนไว้กับจดทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทและหรือจำนวนเงินทุนที่ระบุไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัท

4. เงินทุนที่ผู้จองแล้ว (Subscribed Capital) หมายถึง
หุ้นที่นำออกขายและมีผู้ซื้อหุ้นนั้นแล้ว เช่น บริษัทเสนอขายหุ้นทั้งหมด 1,000 หุ้น
หุ้นละ 100 บาท ถ้ามีผู้ซื้อหุ้นแล้ว 800 หุ้น เงินทุนที่จองแล้วก็เท่ากับ 80,000
บาท ส่วนอีก 20,000 บาท ก็เป็นเงินทุนที่ยังไม่มีผู้จองหรือซื้อ

5. เงินทุนที่นำออกจำหน่ายแล้ว (Issued Capital) เช่น บริษัท
จดทะเบียนไว้มีหุ้น 100,000 หุ้น หุ้นละ 100 บาท บริษัทอาจจะนำออกขาย
50,000 หุ้นก่อน จำนวนนี้ก็คือ หุ้นที่ออกจำหน่ายแล้ว

6. เงินทุนที่ยังไม่ได้นำหุ้นออกจำหน่าย (Unissued Capital)
เนื่องจากว่าบริษัทไม่จำเป็นต้องขายหุ้นทั้งหมดที่เตรียมไว้ ดังนั้นจึงอาจมีการขายหุ้นเพียงบางส่วน ส่วนที่บริษัทยังไม่ได้ออกจำหน่าย
แก่ประชาชนก็คือหุ้นประเภทนี้

7. เงินทุนที่บริษัทได้เรียกชำระค่าหุ้นแล้ว (Called up Capital)
เนื่องจากบริษัทจำกัดไม่จำเป็นจะต้องเรียกเก็บเงินค่าหุ้นครั้งเดียวจนครบมูลค่าหุ้น
เช่น มูลค่าหุ้น 100 บาท บริษัทจำกัดอาจจะเรียกเก็บเพียงหุ้นละ 70 บาทก็ได้
จำนวนเงินที่เรียกเก็บแล้วนี้ก็คือ Called - up Capital ส่วนเงินที่
บริษัทยังไม่เรียกเก็บคืออีกหุ้นละ 30 บาทก็คือ Uncalled up Capital

8. หุ้นที่บริษัทได้ชำระมูลค่าแล้ว (Paid - up Capital) หมายถึง
ถึงหุ้นที่บริษัทเสนอขาย และเรียกเก็บมูลค่าหุ้นแล้ว เมื่อผู้ถือหุ้นได้ชำระเงินค่าหุ้น
มาเท่าใดหุ้นจำนวนนี้ก็คือ Paid - up Capital

9. ทุนสำรอง (Capital Reserve) เงินทุนประเภทนี้ไม่ใช่
เงินทุนที่แท้จริงของบริษัท แต่เป็นเงินที่กฎหมายกำหนดให้มีสำรองไว้ โดยนำมาจาก
กำไรส่วนหนึ่งหรือจำนวนเงินที่ขายหุ้นสูงกว่ามูลค่า ฯลฯ โดยปกติรายได้ประเภทนี้จะ
ไม่นำไปใช้แต่จะนำไปหักชดเชยกับค่าแห่งมูลค่า หรือการขายหุ้นต่ำกว่ามูลค่า

2. ลักษณะของหุ้นโดยทั่วไป

ลักษณะโดยทั่วไปของหุ้นในบริษัทต่าง ๆ นั้น พิจารณาได้ดังนี้ คือ

1. หุ้นทุกหุ้นจะต้องมีมูลค่าเท่า ๆ กัน หมายความว่าในบริษัทหนึ่งบริษัทใดหุ้นทุกหุ้นในบริษัทนั้นจะต้องมีมูลค่าหุ้นเท่า ๆ กันหมด ไม่ว่าจะเป็นหุ้นประเภทใด เช่น มูลค่า 100 บาททุกของ 100 บาททุกหุ้น

ในบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดไว้เพียงว่ามูลค่าหุ้น ๆ หนึ่งมีให้ต่ำกว่า 5 บาท แต่จะมีมูลค่าสูงเพียงใดก็ได้ บริษัทเอกชนส่วนใหญ่ประมาณ 60 % กำหนดมูลค่าหุ้นไว้หุ้นละ 100 บาท และบริษัทจำกัดประมาณ 30% กำหนดมูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท สำหรับบริษัทมหาชนจำกัดกำหนดมูลค่าหุ้นทุกหุ้นของมูลค่าเท่ากัน และไม่ต่ำกว่า 20 บาทไม่เกิน 100 บาท

2. หุ้นนั้นเป็นทรัพย์สินแยกแยกไม่ได้ หมายความว่าถ้ามีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปถือหุ้น ๆ ใดๆ ร่วมกัน ต้องตั้งให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งในจำนวนนั้นคนเดียวเป็นผู้ใช้สิทธิในฐานะเป็นผู้ถือหุ้น ซึ่งหลักดังกล่าวนี้มีอยู่ในทุก ๆ ประเทศ เช่น อังกฤษ สิงคโปร์ มาเลเซีย สหรัฐอเมริกา

3. ตามปกติแล้วในการชำระมูลค่าหุ้นจะต้องชำระเป็นตัวเงิน แต่ในเรื่องนี้ก็ยังมีข้อยกเว้นได้ เช่น บริษัทอาจตกลงให้ใช้ทรัพย์สินชำระค่าหุ้นแทนและตีราคาจากแรงงานก็ได้

4. หุ้นนั้นยอมโอนกันได้ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากบริษัทก่อน แต่ในบริษัทเอกชนจำกัดนั้น หากว่าเป็นหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือหุ้นลงในใบหุ้นแล้ว บริษัทอาจมีข้อบังคับกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นได้ แต่ในบริษัทมหาชนจำกัดนั้น มาตรา 70 ห้ามไม่ให้

บริษัทกำหนดข้อจำกัดใด ๆ ในการโอนหุ้น เว้นแต่จะเพื่อเป็นการปฏิบัติให้ถูกต้องตาม
บทบัญญัติเรื่องจำนวนผู้ถือหุ้นหรือเพื่อรักษาสิทธิและประโยชน์ของบริษัทเท่านั้น ¹

3. ประเภทของหุ้น

หุ้นในบริษัทหนึ่ง ๆ นั้น อาจแยกได้เป็นหลายประเภทด้วยกัน เหตุที่มีหุ้น
เกิดขึ้นหลายประเภทนี้ตามกฎหมายอังกฤษ L.C.B. Gower ได้อธิบายไว้
ใน The Principles of Modern Company ว่าเกิดจากสาเหตุ 3
ประการ คือ

1. เกิดจากการมีผู้จัดตั้งบริษัทเป็นอาชีพ (Professional
Company Promoters) จึงทำให้มีหุ้นพิเศษนี้ เรียกว่า Founder's or
Deferred shares ซึ่งผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทถือไว้เป็นสินจ้าง (by the way
of remuneration) และเพื่อเป็นการโฆษณา ว่าคนเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นและความ
สามารถ ในการทำหุ้นออกขายหุ้นประเภทนี้มักจะมีมูลค่าค่าน้อย (Low nominal
value) และจะได้รับสิทธิต่าง ๆ หลังจากที่มีผู้ถือหุ้นรายอื่น ๆ ได้รับสิทธิไปครบ
ตามกำหนดแล้ว

2. เกิดจากความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มทุน แต่ไม่สามารถจะขายหุ้นให้ค่า
ความมูลค่างของหุ้นได้ จึงจำเป็นต้องออกหุ้นบุริมสิทธิ (preference shares) เพื่อ
จูงใจให้มีผู้ซื้อหุ้นประเภทนี้ แทนหุ้นในปัจจุบัน ซึ่งกำลังมีค่าลดลงไป (despreciated
existing shares)

¹ พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 70 บริษัทจะ
กำหนดข้อจำกัดใด ๆ ในการโอนหุ้นมิได้ เว้นแต่เพื่อเป็นการปฏิบัติตามมาตรา 15
หรือข้อจำกัดนั้น ๆ จะเป็นไปเพื่อรักษาสิทธิและผลประโยชน์ที่บริษัทจะพึงได้รับตาม
กฎหมาย

ผู้ริเริ่มจัดตั้งบริษัทจะโอนหุ้นที่ซื้อตาม มาตรา 17 (3) ก่อนครบกำหนดสองปี
นับแต่วันจดทะเบียนเป็นบริษัทแล้วมิได้ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมผู้ถือหุ้น

3. เกิดจากการต้องการจะให้ผู้ถือหุ้นกลุ่มน้อย โดยเฉพาะผู้ถือหุ้น ซึ่งเป็นเจ้าของเดิม ควบคุมการดำเนินงานของบริษัท โดยคุมเสียงข้างมากเอาไว้ (Retain Voting Control) ทั้ง ๆ ที่มีส่วนได้เสียเป็นเงินน้อยกว่าผู้ถือหุ้น

แต่ในปัจจุบันนี้ ความนิยมในการออกหุ้นพิเศษที่เรียกว่า Founder's Shares น้อยลงมาก เพราะมักจะทำให้เกิดความยุ่งยาก การออกหุ้นในปัจจุบันจึงมีแนวโน้มเป็นอย่างไร ๆ

หุ้นในบริษัท จึงอาจแบ่งแยกออกเป็นประเภทใหญ่ได้ประมาณ 7 ประเภท ดังนี้ คือ

1. หุ้นสามัญ (Common or Ordinary share)

หุ้นส่วนใหญ่ของบริษัท จะมีหุ้นประเภทนี้อยู่เสมอ หุ้นประเภทนี้เป็นหุ้นธรรมดาของผู้ถือหุ้นดังกล่าว ไม่มีสิทธิพิเศษใด ๆ จึงต้องเสี่ยงภัยในการดำเนินงานของบริษัทจะใคร่รับส่วนแบ่ง (เงินปันผล) ก็ต่อเมื่อบริษัทมีกำไร และจะได้น้อยกว่าใคร่ ก็ขึ้นอยู่กับกำไรของบริษัท การได้รับเงินคืนเมื่อบริษัทเลิกหรือการให้รับส่วนแบ่งกำไร จะคงอยู่ภายหลังจากหุ้นบุริมสิทธิ แต่หุ้นประเภทนี้มีสิทธิในการออกเสียงลงคะแนนในการประชุมผู้ถือหุ้นดีกว่าหุ้นประเภทอื่น และผู้ถือหุ้นสามารถควบคุมการดำเนินงานของบริษัทได้ดีกว่าหุ้นประเภทอื่น

2. หุ้นบุริมสิทธิ (Preference shares or Stock)

หุ้นประเภทนี้ คือ หุ้นที่มีสิทธิพิเศษกว่าหุ้นประเภทอื่น ในเรื่องเกี่ยวกับเงินปันผล การคืนหุ้น การลงคะแนนเสียง ผู้ถือหุ้นประเภทนี้จะมีสิทธิตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับบริษัทหรือการประชุมทั้งบริษัท ตามประเภทของบุริมสิทธิแห่งหุ้นที่ตนถืออยู่

หุ้นบุริมสิทธิอาจแบ่งบุริมสิทธิได้ 3 ประการสำคัญ คือ

ก. การรับเงินปันผล ซึ่งแบ่งจากกำไร ในอัตราที่กำหนดไว้ก่อนที่จะจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นสามัญ

ข. การรับส่วนแบ่งทรัพย์สินของบริษัทในกรณีที่บริษัทเลิกประกอบกิจการ คือ การคืนทุน เท่ากับมูลค่าของหุ้น หรือตามจำนวนที่ระบุไว้ก่อน ผู้ถือหุ้นสามัญ

ค. มีบุริมสิทธิทั้งประเภท ก และ ข

นอกจากนี้หุ้นบุริมสิทธิ (Preference share) ยังอาจจำแนก ออกได้เป็น

1. หุ้นบุริมสิทธิไม่สะสม (Simple or Non - Cumulative preference share)

ผู้ถือหุ้นประเภทนี้ ไม่มีสิทธิได้รับเงินปันผลย้อนหลังสำหรับปีที่บริษัทไม่ได้ประกาศจ่ายเงินปันผล ถ้าบริษัทประกาศจ่ายเงินปันผลในปีใด ก็มีสิทธิได้รับเงินปันผลในปีนั้น เท่านั้น และได้ตามอัตราที่ระบุไว้

2. หุ้นบุริมสิทธิสะสม (Cumulative Preference Shares)

ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิประเภทนี้ มีสิทธิได้รับเงินปันผลย้อนหลังนับแต่ปีที่บริษัทไม่ได้จ่ายจนถึงปีที่จ่ายตามเปอร์เซ็นต์ที่กำหนดไว้สำหรับหุ้นบุริมสิทธินั้น

3. หุ้นบุริมสิทธิร่วมรับ (Participating Preference Shares)

หุ้นบุริมสิทธิประเภทนี้ นอกจากจะมีสิทธิเหมือนหุ้นบุริมสิทธิอื่น ๆ แล้ว ยังมีสิทธิได้รับเงินปันผลตามอัตราเดียวกับผู้ถือหุ้นสามัญอีกครั้งหนึ่ง แต่การที่จะได้รับส่วนแบ่งร่วมกับผู้ถือหุ้นสามัญในครั้งหลังนี้ หมายถึงว่า เงินปันผลนั้นมีเหลือจากการที่ได้นำเงินไปแก้อุถือหุ้นประเภทอื่นหมดแล้ว

4. หุ้นเอกบุริมสิทธิ (Pre - Preference or First Preference Share)

หุ้นประเภทนี้มีสิทธิได้รับเงินปันผลและรับคืนทุนเหมือนหุ้นประเภทอื่น ๆ
หุ้นประเภทนี้มักออกจำหน่ายเพื่อที่บริษัทจะได้รับเงินมาโดยเร็วและ การจะออกหุ้น
ประเภทนี้โดย ความเห็นชอบจากผู้ถือหุ้นบริษัทประเภทอื่น ๆ แล้ว

5. หุ้นบริษัทแปลงสภาพ (Convertible Preference Shares)

ผู้ถือหุ้นประเภทนี้มีสิทธิจะขอเปลี่ยนหุ้นบริษัทที่ถืออยู่มาเป็นหุ้น
สามัญหรือหุ้นซึ่งมีสิทธิรองลงมา (Deferred shares) ภายในเวลาที่บริษัทจะ
กำหนดไว้ในเรื่องการเปลี่ยนหุ้นบริษัทเป็นหุ้นสามัญ ความประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ของไทยนั้นไม่สามารถทำได้

6. หุ้นบริษัทไถ่คืน (Redeemable Preference Shares)

ผู้ถือหุ้นประเภทนี้มีสิทธิได้รับไถ่ถอนคืนค่าหุ้นจากบริษัท ภายใน
กำหนดเวลาและตามวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท

7. หุ้นบริษัทสามัญ (Preference Ordinary Shares)

คือหุ้นที่มีสิทธิได้รับเงินปันผลตามอัตราที่กำหนดไว้ภายหลังที่ได้จ่าย
ให้แก่หุ้นบริษัทประเภทอื่นแล้ว แต่ยังมีสิทธิได้รับเงินปันผลก่อนบรรดาหุ้นสามัญ

3. หุ้นซึ่งมีสิทธิรองลงมา (Deferred Management and Founder's Shares)

คือหุ้นชนิดที่มีสิทธิได้รับเงินปันผลภายหลังที่จ่ายเงินปันผลตามอัตราให้แก่
หุ้นอื่น ๆ แล้วทุกชนิด และโดยมากหุ้นประเภทนี้ออกให้แก่ผู้เริ่มกิจการ หรือผู้ชวยกิจการ
ให้แก่บริษัทที่จัดขึ้นใหม่หรือผู้จัดการบริษัท ในกรณีนี้ถ้าไรเหลือเพื่อเกินกว่าที่ผู้ถือหุ้น
ควรจะได้รับตามกำไรปกติแล้ว ผู้ถือหุ้นชนิดนี้จึงจะได้รับเงินปันผล สภาพของหุ้นชนิดนี้
เป็นอย่างไรมักจะกำหนดไว้ในหนังสือชชวน

4. หุ้นให้เปล่า (Bonus Shares)

บริษัทที่ทำการค้าได้ผลดีในบางครั้งได้ออกหุ้นเพื่อจ่ายแทนเงินปันผล (shares dividends) ทั้งนี้ เพราะบริษัทอาจจะไม่มีตัวเงินสดเพียงพอที่จะจ่ายเงินปันผล แม้ว่าจะมีกำไรมาก จึงจ่ายหุ้นให้เปล่า โดยถือเสมือนว่าได้ชำระค่าหุ้นเต็มแล้วหรือเพื่อเป็นการจำหน่ายหุ้นบริวารสิทธิหรือพันธบัตร เป็นที่ดึงดูดใจแก่ผู้ถือหุ้น ทำให้ขายได้ง่าย และรวดเร็ว บริษัทมักจะออกหุ้นสามัญแก่ผู้ถือหุ้นให้เปล่าเป็นรูป Bonus share

5. หุ้นรวมเป็นเจ้าของ

(Co - Partnership Shares)

คือหุ้นที่ออกให้แก่คนงานในบริษัท เพื่อบุคคลเหล่านี้จะได้มีส่วนได้เสียในกิจการของบริษัท โดยทั่วไปหุ้นชนิดนี้ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมผู้ถือหุ้น (Non-Voting shares) แต่มีสิทธิได้รับเงินปันผลเช่นเดียวกับผู้ถือหุ้นสามัญ และจะโอนกรรมสิทธิ์ได้ภายในเงื่อนไขที่ระบุไว้และถ้าของหุ้นประเภทนี้ จะถูกจำกัดไว้ตายตัว

แต่บางครั้ง แทนที่บริษัทจะออกหุ้นประเภทนี้ให้คนงาน บริษัทจะออกใบสำคัญรับเงินปันผลได้ (profit sharing certificate)

6. หุ้นกู้ (Debentures)

ถือว่าผู้ถือหุ้นเป็นเจ้าของบริษัทมีสิทธิทั้งหลายเช่นเดียวกับเจ้าหนี้ทั่วไป บริษัทจะคงเงินคืน หรือหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นก็ได้ แต่ไม่ต้องคืนหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้น บริษัทคงจ่ายดอกเบี้ยให้ผู้ถือหุ้น ไม่ว่าบริษัทจะมีกำไรหรือไม่ แต่ไม่ต้องจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้น ถ้าบริษัทไม่มีกำไรหุ้นกู้ก็เป็นหลักทรัพย์มั่นคงประเภทหนึ่งของบริษัท ในแง่ของบริษัทถ้าบริษัทมีทุนเองทั้งหมด และได้กำไรมากจะต้องเสียภาษี แต่ถ้าวบริษัทออกหุ้นกู้ บริษัทสามารถหักดอกเบี้ยออกเป็นค่าใช้จ่ายของบริษัทได้

ฉะนั้น จึงเป็นที่นิยมในหมู่บุคคลที่ประสงค์จะลงทุนโดยมีรายได้แน่นอน แต่ไม่ต้องการเสี่ยงภัยในการลงทุน

7. หุ้นที่ไม่จำแนกประเภท (Unclassified Shares)

โดยเอาวิธีการนี้มาจากประเทศสหรัฐอเมริกา สิทธิและประโยชน์ของผู้ถือหุ้นขึ้นอยู่กับมติของบริษัทที่ให้ออกหุ้น

นอกจากจะมีการแบ่งแยกประเภทหุ้นของบริษัทออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมากมายหลายประเภทด้วยกันแล้ว ยังอาจมีการแบ่งแยกประเภทของหุ้นจากมูลค่าของหุ้น (par value) ออกได้อีกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1. หุ้นที่มีมูลค่า (Par Share)
2. หุ้นที่ไม่มีมูลค่า (No - Par Share)

โดยทั่ว ๆ ไป แล้ว ในประเทศไทย ประเทศอังกฤษและประเทศส่วนใหญ่ในยุโรป กฎหมายของประเทศนั้น ๆ ระบุไว้ว่า หุ้นของบริษัทจะต้องเป็นประเภทที่มีมูลค่า (Par Value or Face Value) เท่านั้น บริษัทจะออกหุ้นประเภทไม่มีมูลค่า (no - par Value) ไม่ได้ แต่ในสหรัฐอเมริกา กฎหมายในบางมลรัฐยินยอมให้บริษัทออกหุ้นโดยไม่มีมูลค่าได้

1. หุ้นที่มีมูลค่า (Par share) หมายถึง ในใบหุ้นได้ระบุมูลค่าไว้ว่าหุ้นหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนเงินเท่าใด เช่นตามกฎหมายไทย ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 117 ว่ามูลค่าหุ้นหนึ่ง ๆ จะต้องมีค่ามากกว่า 5 บาท ซึ่งหมายถึงว่าบริษัทจะออกหุ้นที่มีมูลค่าสูงเท่าใดก็ได้ แต่จะต้องไม่ต่ำกว่าหุ้นละ 5 บาท (แต่ในทางปฏิบัติมักนิยมออกกันหุ้นละ 50.- , 100.- หรือ 1,000.- บาท) การกำหนดมูลค่าของหุ้นไว้ก็เพื่อประโยชน์ที่จะถือเป็นเงินทุนของบริษัท แต่ขอให้เข้าใจว่ามูลค่าหุ้นกับราคาของหุ้นที่จะโอนขายกันจริงนั้น อาจแตกต่างกันเช่น หุ้นมีมูลค่า 100.- บาท อาจจะขายได้ 90.- บาท หรือ 105.- บาท ก็ได้ การขายจริงได้สูงหรือต่ำกว่า

ความมูลค่าหุ้นแล้วแต่ความต้องการหุ้นนั้นของประชาชนว่ามีมากน้อยเท่าใด คือขึ้นอยู่กับกฎของการเสนอและสนอง (Demand & Supply) และเกี่ยวกับการคาดคะเนฐานะความเจริญมั่นคงของบริษัทที่ผู้ประสงค์จะลงทุน (Investor) ในบริษัทนั้นจะพิจารณาเสี่ยงภัย ถ้ามีผู้ต้องการช้อนยราคาที่ยอมลดต่ำลงทำนองเดียวกับสินค้าซึ่งผู้ซื้อต้องการคาดคะเนว่าหุ้นที่ตนลงไปจะสูญหรือไม่ และส่วนแบ่งผลกำไรในรูปเงินปันผลที่จะได้รับจากบริษัทจะเป็นอย่างไร ถ้าบริษัททำกิจการค้าประเภทที่คาดว่าจะเจริญรุ่งเรืองมีกำไรดี ผู้ถือหุ้นก็หวังจะได้รับส่วนแบ่งเงินปันผลในอัตราสูงและ ฯลฯ

การกำหนดมูลค่าไว้ในใบหุ้น นอกจากจะทำให้ทราบว่าหุ้นของบริษัทมีจำนวนแท้จริงเท่าใดแล้ว ก็เกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นด้วย คือผู้ถือหุ้นรับผิดชอบเพียงไม่เกินมูลค่าของหุ้นที่ตนยังค้างชำระและในการโอนขายหุ้นก็ทำให้ผู้ซื้อชู้ชวยทราบว่ามูลค่าแท้จริงของหุ้นเท่าใด เพื่อประโยชน์ในการที่ตนจะใดประกอบการพิจารณาซื้อขายต่อไป และในการคืนหุ้นเมื่อบริษัทเลิกกิจการ ผู้ถือหุ้นปกติก็มีสิทธิที่จะได้รับการคืนหุ้นเท่ามูลค่าหุ้น (เว้นแต่ขอบังคับบริษัทจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น หรือต้องประสมการขาดทุน ลมละลาย)

2. หุ้นไม่มีมูลค่า (No - Par Share) หมายถึง ใบหุ้นที่ไม่ได้พิมพ์มูลค่าหุ้นไว้ว่าเป็นจำนวนหุ้นละเท่าใด หุ้นประเภทนี้ในปัจจุบันมีในสหรัฐอเมริกา ความจริงก่อน ค.ศ. 1912 สหรัฐอเมริกาออกหุ้นประเภทที่มีมูลค่าทั้งสิ้น มาในปี 1912 รัฐนิวยอร์กได้ออกกฎหมายเป็นฉบับแรกให้ออกหุ้นโดยไม่มีมูลค่าได้¹ ทั้งนี้โดยคำแนะนำของเนติบัณฑิตยสภาของนครนิวยอร์ก (New York Bar Association) เพราะเชื่อว่าการออกหุ้นชนิดไม่มีมูลค่าจะเป็นทางหนึ่งที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของหุ้นชนิดมีมูลค่าได้

1

มลรัฐอื่น ๆ เห็นว่ารัฐน่วยอร์คออกกฎหมายดังกล่าว ก็เอาเป็นตัวอย่าง จึงได้ออกกฎหมายตามและยินยอมให้บริษัทในรัฐของตนออกหุ้นประเภทไม่มีมูลค่า ได้ แต่เงื่อนไขแตกต่างกันไปตามความจำเป็น และความต้องการของแต่ละรัฐ อย่างไรก็ตามรัฐต่าง ๆ เหล่านั้นยินยอมให้ออกหุ้นสามัญประเภทไม่มีมูลค่าหุ้นได้เหมือนกัน นอกจากนั้นบางรัฐยังยินยอมให้ออกหุ้นบุริมสิทธิประเภทไม่มีมูลค่าได้ แต่ถาเป็นหุ้นบุริมสิทธิชนิดมีสิทธิได้รับคืนทุนก่อนผู้ถือหุ้นชนิดอื่น (Preferred as to assets) กฎหมายบังคับให้ระบุไว้ในใบหุ้นนั้นว่า ในกรณีที่บริษัทเลิกกิจการ (Dissolution) ผู้ถือหุ้นนั้น ๆ จะมีสิทธิได้รับเงินคืนทุนเป็นจำนวนเท่าใด

อนึ่ง ในการออกหุ้นประเภทไม่ระบุมูลค่านี้ กฎหมายในสหรัฐอเมริกา บังคับให้แสดง

1. ในใบหุ้นนั้น ๆ ให้แจ้งว่าออกให้สำหรับผู้ถือหุ้นจำนวนรวมกี่หุ้น และ
2. ในรัฐส่วนมากกำหนดให้ระบุว่าจำนวนหุ้นทั้งหมดที่ไปจดทะเบียนไว้ทั้งหมด เพื่อที่จะทราบว่า ใบหุ้นหนึ่ง ๆ ที่ออกนั้น มีหุ้นเป็นกเปอร์เซ็นต์ของจำนวนหุ้นที่จะไปจดทะเบียนไว้

ผลของการออกหุ้นประเภทไม่มีมูลค่า

เหตุผลที่พวกสนับสนุนเห็นด้วยกับการออกหุ้นประเภทนี้ ยกมาอ้างพอสรุปได้ดังนี้

1. มูลค่าของหุ้นที่พิมพ์ไว้ในใบหุ้นนั้น ไม่ไรแสดงถึงราคาของหุ้นที่จะโอนขายได้จริง ราคาซื้อขายอาจจะสูงหรือต่ำกว่ามูลค่าของหุ้นก็ได้ขึ้นอยู่กับ

ก. ค่าของทรัพย์สินสุทธิ (Net assets) ที่บริษัทมีอยู่เป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด ซึ่งผู้ถือหุ้นคาดว่าเมื่อเลิกบริษัทตนมีทางที่จะได้รับชดเชยคืนทุน และ

ข. รายได้ที่บริษัทสามารถจะทำได้ (Earnings) เป็นจำนวน
มากน้อยเท่าใด ถ้าบริษัทประกอบกิจการค้าประเภทที่มีรายได้มาก ฐานะคือเจริญรุ่งเรือง
ในหุ้นก็มีความต้องการมาก เพราะผู้ถือหุ้นเมื่อลงทุนไปก็หวังผลที่จะได้รับแบ่งเงินปันผล
ในอัตราสูงเช่นกัน ไม่มีใครต้องการลงทุนไปโดยไม่หวังผลตอบแทน

ฉะนั้น ค่าของหุ้นจริง ๆ จึงขึ้นอยู่กับขอเท็จจริงดังกล่าว ไม่ใช่อยู่ที่ราคา
มูลค่าซึ่งพิมพ์ติดไว้ในใบหุ้น

2. การออกหุ้นประเภทมีมูลค่าเป็นทางหนึ่งที่ทำให้บรรดาผู้เริ่มก่อการตั้ง
บริษัทสามารถทำให้ประชาชนสำคัญนึกหลงเชื่อซื้อหุ้นได้ง่าย โดยเชื่อในมูลค่าที่ระบุ
ไว้และตามหนังสือที่ชวนที่โฆษณา แม้ราคาหุ้นที่เสนอขายจริงอาจจะมีค่าต่ำกว่ามูลค่าหุ้น
ที่เสนอขายได้ ทั้งนี้ ก็เพราะประชาชนไม่มีความรู้ในฐานะการเงินของบริษัท และกิจการ
ที่ประกอบการค้าว่าจะเจริญก้าวหน้าเพียงใดหรือไม่

ฉะนั้น จึงเชื่อว่า ถ้าในใบหุ้นแต่ละใบ เพียงแต่แสดงจำนวนหุ้นที่ไปจดทะเบียน
ทั้งหมดและจำนวนหุ้นที่ใบหุ้นประเภทนั้นได้ออกจำหน่ายก็จะทำให้บรรดาประชาชนที่
ประสงค์จะซื้อหุ้นของบริษัทชวนชวนแสวงหาขอเท็จจริง เกี่ยวกับฐานะการเงินของ
บริษัทว่าเป็นอย่างไร สำหรับปัญหาข้อนี้ยังเป็นที่ยังสงสัยอยู่ว่าจะจริงเสมอไปหรือไม่
เพราะการที่ประชาชนแสวงหาขอเท็จจริง เกี่ยวกับฐานะของบริษัทก่อนทำการซื้อหุ้น
คงจะมีเป็นจำนวนน้อย และคงเป็นผู้ที่มีความรู้จริง ๆ ทั้งคงเป็นผู้ที่สามารถจะเข้า
ถึงกิจการของบริษัทได้ควย

3. ในกรณีที่ออกหุ้นใหม่เป็นการชำระค่าของทรัพย์สินอื่น ๆ (ยกเว้นเงินสด)
ถ้าหากราคาทรัพย์สินมีค่าต่ำ การออกหุ้นมีมูลค่าก็จำเป็นที่จะต้องบันทึก "เงินต่ำกว่า
มูลค่าหุ้น" (Discount on Stock) ไว้ในบัญชี ถ้าต้องการหลีกเลี่ยงการ
บันทึกเงินต่ำกว่ามูลค่าหุ้นนี้ ก็จำเป็นที่จะต้องถือว่าทรัพย์สินสูงเท่ากับมูลค่าหุ้นที่ออกให้
ซึ่งราคาของทรัพย์สินนั้นจะผิดไปจากความจริง ฉะนั้น การออกหุ้นประเภทไม่ระบุมูลค่า

จึงเป็นผลดีในกรณีเช่นนี้ เพราะราคาทรัพย์สินที่ได้มาจริงเท่าใดกับบันทึกค่าหุ้นถือเป็นทุน
เท่าค่าของทรัพย์สินนั้น ก็จะได้มีปัญหาเกี่ยวกับการตีราคาทรัพย์สินเกินความจริง และ
ป้องกันกำบังบันทึกเกี่ยวกับ "เงินต่ำกว่ามูลค่าหุ้น" ได้

ในการออกหุ้นชำระให้เป็นการตอบแทนทรัพย์สินประเภทไม่มีตัวตน
(Intangible assets) เช่น ก และ ข ประสงค์จะตั้งบริษัท โดย ก นำเงินมา
เป็นทุน 100,000.- บาท และ ข นำลิขสิทธิ์ (Patent) มา ก และ ข
ตกลงมีจำนวนหุ้นเท่ากัน ถ้าออกหุ้นประเภทมีมูลค่าทั้ง ก และ ข จะได้รับหุ้นไม่มีมูลค่า
กานละ 100,000 บาท และเมื่อสิ้นปีก็จะคงตัดค่าลิขสิทธิ์ออกไปจากบัญชี เมื่อผลของ
ลิขสิทธิ์มีจำนวนมาก การตัดไปหักจากบัญชีกำไรขาดทุน อาจเป็นผลทำให้บริษัทไม่มีกำไร
เหลือก็ได้ แต่ถ้าวางหุ้นประเภทไม่มีมูลค่าหุ้นที่ออกให้แก่ ก และ ข ก็แบ่งเท่า ๆ กัน
และลิขสิทธิ์จะตีราคาเพื่อบันทึกลงในบัญชี ตามที่ตกลงกันเท่าใดก็ได้

หรือในกรณีที่บริษัทมารวมกิจการเข้าด้วยกัน และได้ออกหุ้นเป็นการชำระ
ค่าความนิยม (goodwill) ถ้าออกหุ้นประเภทมีมูลค่า และจำนวนค่าความนิยม
ได้คำนวณขึ้นมาโดยไรหลักกำไรเกินธรรมดา (super profit) ที่คาดว่าจะหาได้ใน
อนาคตมาตั้งขึ้นเป็นทุน จำนวนค่าความนิยมก็จะเป็นจำนวนมาก และอาจจะไม่ได้ส่วน
กับค่าของทรัพย์สินอื่น เมื่อแสดงในงบดุลย์ ถ้าวางหุ้นประเภทไม่มีมูลค่า เพื่อชำระ
ค่าความนิยมจะออกจำนวนเท่าใดก็ตามความต้องการและค่าความนิยมที่จะบันทึกลงไว้
ในบัญชี ก็สามารถใส่จำนวนที่เห็นว่าเหมาะสมได้

4. ประโยชน์ของการออกหุ้นประเภทไม่มีมูลค่าที่สำคัญที่สุดก็คือ สามารถ
ที่จะปลดเปลื้องความรับผิดชอบเกี่ยวกับ "เงินต่ำกว่ามูลค่าหุ้น" (discount on share)
ของบรรดาผู้ถือหุ้นได้ คือตามกฎหมายอเมริกัน บรรดาผู้ถือหุ้นที่ออกหุ้นต่ำกว่ามูลค่าจะต้อง
รับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ของบริษัท สำหรับเงินต่ำกว่ามูลค่าหุ้น คือ บริษัทมีสิทธิที่จะเรียก
ร้องให้ผู้ถือหุ้นที่ถือหุ้นหุ้นไปต่ำกว่ามูลค่าชำระส่วน (discount liability)
มาให้บริษัทได้ทุกเมื่อในเมื่อบริษัทมีเงินไม่พอที่จะชำระหนี้ให้เจ้านั้น การออกหุ้น

ไม่มีมูลค่าจึงไม่มีเงินค่าหุ้นต่ำกว่ามูลค่าที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลดีแก่บรรดาผู้ถือหุ้นที่จะไม่
ต้องรับผิดชอบชำระ discount liability นี้มาให้บริษัทต่อไป

ผลเสียของการออกหุ้นประเภทไม่ระบุมูลค่า (Disadvantages of no - par Stock)

เนื่องจากหุ้นประเภทนี้ไม่ได้ระบุมูลค่าไว้ ฉะนั้น ปัญหาการคิดค่าธรรมเนียม
ต่าง ๆ เกี่ยวกับการโอนหุ้น การจัดตั้งบริษัท การเสียภาษี ในการจำหน่ายหุ้น ค่า
ธรรมเนียมในการขออนุญาตดำเนินการค้าในเมตริกซ์อื่น ๆ นอกจากรัฐที่จดทะเบียน
ตลอดความยาวอื่น ๆ มักจะถูกประเมินจกเก็บจากค่าของหุ้น โดยการตีราคาตามใจ
ชอบของเจ้าหน้าที่ ซึ่งปกติมักจะตีราคาที่จะซื้อขายหุ้นไปจริง และปกติกฎหมายของ
มลรัฐต่าง ๆ มักจะประเมินตีราคาเพื่อถือครองภาษี และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เท่า
กับมีมูลค่าหุ้นละ 100 เหรียญดอลลาร์ แม้ว่าหุ้นนั้นจะมีค่าจริงเพียงหุ้นละ 5 หรือ 10
เหรียญดอลลาร์ก็ตาม จึงทำให้บริษัทเสียเปรียบ

ค. ผู้ถือหุ้น (Share Holders or Stock Holders)

ผู้ถือหุ้น หมายถึง บุคคล (บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล) ที่เข้าร่วมลงทุน
เพื่อประกอบกิจการร่วมกันในบริษัท โดยการเข้าถือหุ้นของบริษัท และมีวัตถุประสงค์
ที่จะได้รับส่วนแบ่งจากกำไรอื่นพึงจะได้จากกิจการค้าของบริษัทเป็นสำคัญ

ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของผู้ถือหุ้นก็คือ หวังจะได้เงิน
กำไรจากกิจการค้าของบริษัทซึ่งจะได้รับมาในรูปของเงินปันผล (Dividend)
เป็นประโยชน์ตอบแทนในการร่วมลงทุนในบริษัท แต่บริษัทจะมีกำไรจากกิจการค้า
หรือไม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า วัตถุประสงค์ของผู้ถือหุ้นดังกล่าวจะบรรลุ เป็นผล
สำเร็จหรือไม่ นั้นขึ้นอยู่กับกิจการค้าของบริษัทเป็นสำคัญ ผู้ถือหุ้นจึงควรจะต้องมี
สิทธิในการเข้าร่วมการจัดการงานของบริษัท หรือ ควบคุมการดำเนินการของบริษัท
ได้อย่างเต็มที่ เพราะการดำเนินการของบริษัทไม่ว่าจะปรากฏผลออกมาในรูปใดก็ตาม

แล้วแต่เป็นผลกระทบต่อส่วนใด เสียในผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นโดยตรงทั้งสิ้น กฎหมายจึงจำเป็นที่จะต้องเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองผู้ถือหุ้นให้เขาเหล่านั้นสามารถเข้าดำเนินการใด ๆ ในบริษัทได้อย่างใกล้ชิด เพื่อใ้บรรลุผลตามความประสงค์ของการเข้ารวมลงทุนในบริษัท

ผู้ถือหุ้นในบริษัทหนึ่งมีอยู่หลายลำดับชั้นด้วยกัน ขึ้นอยู่กับว่าเขาจะเป็นผู้ถือหุ้นประเภทใดในบริษัท เช่น ผู้ถือหุ้นบริวารสิทธิ ผู้ถือหุ้นสามัญ ผู้ถือหุ้นกู้ เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่จะมีสิทธิในบริษัทต่างกันออกไปตามสิทธิในหุ้นซึ่งเขาถืออยู่

ง. ความเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับกฎหมายหุ้นส่วนบริษัทของไทย

ตามที่ได้อภิปรายมาข้างต้นแล้วว่า กฎหมายเกี่ยวกับบริษัทจำกัดของประเทศไทยนี้มีอยู่ 2 ชนิดด้วยกัน คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะหุ้นส่วนบริษัท และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พุทธศักราช 2521 ในบริษัททั้งสองประเภทซึ่งมีกำหนดอยู่ในกฎหมายทั้งสอง ฉบับนั้น กฎหมายได้วางกำหนดกฎเกณฑ์ในการดำเนินกิจการและมาตรการในการคุ้มครองผู้ถือหุ้นในบริษัทไว้ต่างกันมากมาย โดยในพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดกฎเกณฑ์และวิธีการออกจนมาตรการของกฎหมายในการคุ้มครองผู้ถือหุ้นไว้อย่างดีและรัดกุมเหมาะสมไม่น้อย แต่บริษัทมหาชนจำกัดในประเทศไทยกลับมีอยู่เพียงไม่กี่บริษัทเท่านั้น แต่สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องหุ้นส่วนและบริษัท ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้กับบริษัทเกือบทั้งหมดในประเทศไทย อันเป็นผลโดยตรงต่อประชาชนโดยทั่วไปที่ประกอบธุรกิจในเมืองไทย กลับยังไม่มีมาตรการที่เพียงพอที่จะคุ้มครองประชาชนผู้เข้ามาถือหุ้นในบริษัทและกฎหมายดังกล่าวนี้ กลับมิได้มีการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าไปตามควรแก่ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมือง นอกจากจะหยุดนิ่งอยู่กับที่แล้ว ยังมีบางกรณีที่กฎหมายมีแนวโน้มที่จะให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนผู้จำต้องใช้กฎหมายดังกล่าวลดน้อยถอยลงโดยการแก้ไข เปลี่ยนแปลงกฎหมายบางมาตราที่เคยมีผลประโยชน์แก่ประชาชนออกไปเสีย เช่น เรื่องการห้ามชื้อขานมิให้ประชาชนเข้าซื้อหรือหุ้น

เป็นต้น การที่กฎหมายห้ามเช่นนี้แถมอาจจะมองไกว่าเป็นการที่บริษัทจะทำการเสนอขายหุ้นให้แก่ประชาชนทั่วไปไม่ได้ จะได้ไม่มีประชาชนสนใจที่จะเข้าถือหุ้นในบริษัทเอกชนจำกัด เพื่อให้เป็นบริษัทในครอบครัว แต่หากพิจารณาไปอีกนัยหนึ่งแล้ว ผู้เขียนกลับเห็นว่า การที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1102 ได้บัญญัติให้มีมาตรการควบคุมบริษัทในการเสนอขายหุ้นแก่ประชาชนทั่วไป อันพอที่จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนที่จะเขารวมลงทุนเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัท มิให้ถูกหลอวงและเสียเงินเข้าซื้อหุ้นในบริษัทโดยไม่ได้ประโยชน์ตอบแทนตามความประสงค์ เป็นสิ่งที่ลู่อยู่แล้ว แต่ในปัจจุบันกฎหมายยกเลิกมาตราดังกล่าวนี้เสีย โดยบัญญัติใหม่ว่า "ห้ามมิให้ชวนประชาชนทั่วไปให้เข้าซื้อหุ้น" ผู้เขียนกลับเห็นว่า การที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้ก็ไม่ต่างกับว่าปล่อยให้มีการเสนอขายหุ้นกันอย่างเสรีโดยไม่มีการใดที่จะเข้ามาควบคุมการเสนอขายหุ้นได้เลย เพราะการห้ามชวนการขายหุ้นตามที่กฎหมายเขียนไว้นั้น ในทางปฏิบัติยังไม่อาจทำได้ อย่างเต็มที่ การไปห้ามเช่นนี้ก็คล้าย ๆ กันว่าเป็นการบังคับให้ทำโดยไม่เปิดเผย เพราะการเปิดเผยจะทำได้ ก็ขึ้นอยู่กับการที่ผู้ขายหุ้นของบริษัทจำกัดจึงจำต้องเสนอขายหุ้นแก่บุคคลอื่นได้โดยวิธีต่าง ๆ ตามถนัดแม่แต่การโทรศัพท์ชักชวนก็สามารถทำได้แล้ว การที่จะห้ามคนไม่ได้พูดไม่ให้ชักชวนกันคือ ๆ ไปในหมู่คนรู้จักให้เข้าซื้อซื้อหุ้นในบริษัทย่อมเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ ฉะนั้น เมื่อกฎหมายห้ามเสียฉันทก็เท่ากับกฎหมายไม่ยอมรับการชักชวนกันเองระหว่างบุคคล อันหมายถึง กฎหมายยอมปล่อยให้ละเลยให้มีการหลอวงฉ้อฉลในการเสนอขายหุ้นของบริษัทเอกชนจำกัดได้ตามใจชอบ ผู้เขียนจึงเห็นว่า เป็นผลร้ายกับประชาชนทั่วไปมากยิ่งขึ้นกว่าก่อน ที่จะมีการปรับปรุงกฎหมายในเรื่องนี้อีกตราบใดที่ยังไม่สามารถห้ามการชักชวนได้อย่างเด็ดขาด เพราะเดิมนี้ผู้มีความประสงค์จะเข้าซื้อซื้อหุ้นยังสามารถตรวจสอบข้อมูลหรือขอให้จริงจริงของบริษัทได้จากหนังสือชวนที่บริษัทได้จดทะเบียนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทไว้ ทำให้การเสี่ยงภัยในการซื้อหุ้นน้อยลง แต่ในปัจจุบันผู้ซื้อหุ้นตกอยู่ฐานะที่จำต้องเสี่ยงภัยเอาเอง หากถูกหลอวงฉ้อฉลก็เป็นบาปเคราะห์ไป เพราะรัฐไม่มีมาตรการในการคุ้มครองแก่ประชาชนในเรื่องนี้ นอกจากนั้นการห้ามมิให้ชวนประชาชนให้ซื้อหุ้นยังเป็นการไม่สนับสนุนให้ประชาชน

เขารวมลงทุนประกอบธุรกิจในรูปแบบบริษัท เพราะปัจจุบันการประกอบธุรกิจในรูปแบบบริษัทของประเทศไทยนั้นเป็นแบบบริษัท เอกชนจำกัด ก่อตั้งขึ้น ในเรื่องการเสนอขายหุ้นนี้ แม้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ของประเทศฝรั่งเศสมาตรา 74 ยังมีบัญญัติไว้ชัดเจนว่าการที่บริษัทจะเสนอขายหุ้นต่อประชาชนหรือนำเอกสารเกี่ยวกับการจำหน่ายหุ้นออกเผยแพร่แก่ประชาชนได้ก็ต่อเมื่อเอกสารการเสนอขายหุ้นนั้นได้จดทะเบียนกับงานเจ้าหน้าที่ก่อน

แต่การที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายมีเจตนาจะส่งเสริมให้ประชาชนหันไปประกอบธุรกิจในรูปแบบบริษัทมหาชนจำกัดแทนบริษัท เอกชนจำกัด ซึ่งเป็นของใหม่และมีมาตรการดีกว่า จึงได้ทอดทิ้งและละเลยเสียซึ่งมาตรการที่ควรปรับปรุงแก้ไขในบริษัท เอกชนจำกัดไปอย่างไม่ควรจะเป็น

นอกจากนี้สิ่งที่ผู้เขียนยังไม่เห็นพ้องควยที่กฎหมายเกี่ยวกับบริษัทจำกัดของประเทศไทยมีการแบ่งแยก ความเป็นบริษัท เอกชนจำกัดและบริษัทมหาชนจำกัดออกจากกันอย่างเด็ดขาด ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการจัดตั้ง หรือลักษณะการดำเนินกิจการ ตลอดจนมาตรการควบคุมของกฎหมาย โดยอาศัยเพียงจำนวนผู้ถือหุ้นและหลักเกณฑ์การจำหน่ายหุ้นเป็นบรรทัดฐานแต่ถ้าในทางตรงกันข้ามจะมีกฎหมายของต่างประเทศหลายประเทศด้วยกัน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ที่มีการแบ่งแยกประเภทของบริษัทออกในลักษณะทำนองนี้ แต่ผู้เขียนกลับเห็นว่า บริษัทจำกัดไม่ควรจะมีการแบ่งแยกออกเป็นบริษัท เอกชนจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด โดยอาศัยเพียงจำนวนผู้ถือหุ้นและหลักเกณฑ์การถือหุ้นเป็นบรรทัดฐานสำคัญ เพราะไม่ว่าจะเป็นบริษัท เอกชนจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด ก็ล้วนแต่มีการแบ่งหุ้นออกเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน และผู้ถือหุ้นของบริษัททั้งสองประเภทก็มีความรับผิดชอบในหนี้สินเหมือน ๆ กัน คือไม่เกินมูลค่าหุ้นที่จะต้องชำระ นอกจากนี้ไม่ว่าจะพิจารณาถึง โครงสร้างและการบริหารกิจการก็มีลักษณะทำนองเดียวกัน คือ ประกอบด้วยองค์กรภายในบริษัทที่สำคัญ 2 องค์กร คือ คณะกรรมการ (Board of Directors) และที่ประชุมผู้ถือหุ้น (Meeting of Share holders) โดยคณะกรรมการเป็นผู้บริหารกิจการ และที่ประชุมผู้ถือหุ้นเป็นผู้ควบคุมการดำเนินกิจการของคณะกรรมการอีกทีหนึ่ง

ฉะนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้เขียนดูเห็นว่าในเมื่อลักษณะแกนสำคัญอันเป็นบริษัทของบริษัททั้งสองประเภทไม่ใดแตกต่างกัน ก็หาควรที่จะมีการวางมาตรการของกฎหมายที่ใช้กับบริษัททั้งสองประเภทให้ต่างกันออกไปมากมายไม่ แต่ควรจะต้องว่าไม่ว่าจะเป็นบริษัทที่มีจำนวนผู้ถือหุ้นมากน้อยเพียงใดก็ตาม เมื่อขึ้นชื่อว่าบริษัทบุคคลประเภทบริษัทจำกัดแล้ว กฎหมายก็ควรที่จะวางมาตรการที่จะใช้กับบริษัทให้คล้ายคลึงใกล้เคียงกันหมดในทุก ๆ เรื่อง เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนผู้เข้ามาถือหุ้นในบริษัทได้อย่างทั่วถึง คือ ไม่ว่าจะถือหุ้นในบริษัทใดก็ตามจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและคุ้มครองของกฎหมาย ท่านองเดียวกันทั้งสิ้น หรือกล่าวง่าย ๆ อีกนัยหนึ่งก็คือ แทนที่กฎหมายที่ใช้ในปัจจุบันจะวางมาตรการที่รัดกุม เพื่อคุ้มครองประชาชนผู้ถือหุ้นในบริษัทมหาชนจำกัดแต่เพียงอย่างเดียว เหมือนเช่นที่เป็นอยู่ก็ควรที่จะเอามาตรการที่ใช้เหล่านั้นมาใช้กับบริษัทเอกชนจำกัดด้วยเหมือนกัน คราวนี้ที่ยังไม่สามารถทำให้บริษัทเอกชนจำกัดเป็นบริษัทในครอบครัวอย่างแท้จริง อันจะทำให้ผู้ถือหุ้นในบริษัทเอกชนจำกัดได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายมากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ทำให้ประชาชนสามารถสนใจได้ไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะเข้าถือหุ้นในบริษัทใดก็ได้รับความคุ้มครองและมีสิทธิเท่า ๆ กันก็ คือ ไม่ควรที่จะตรากฎหมายเกี่ยวกับบริษัทมหาชนจำกัดขึ้นมาใหม่ แต่ควรที่จะแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะหุ้นส่วนบริษัทที่มีอยู่แล้ว เสียใหม่โดยเอาหลักการของพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พุทธศักราช 2521 มาใช้

เหตุผลที่สำคัญซึ่งทำให้เขียนไม่ เห็นพ้องเกี่ยวกับการแบ่งแยกบริษัทออกเป็นบริษัทเอกชนจำกัด และบริษัทมหาชนจำกัดตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พุทธศักราช 2521 ก็คือ จำนวนผู้ถือหุ้น กล่าวคือ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1๐96¹ และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พุทธศักราช 2521 มาตรา 15² นั้น จะเห็นได้ว่าหลักสำคัญประการแรกที่ทำให้เกิดการแบ่งแยก คือ จำนวนผู้ถือหุ้น "ไม่ถึง 1๐๐ คน" กับจำนวนผู้ถือหุ้น "ตั้งแต่ 1๐๐ คนขึ้นไป" กล่าวคือ หากมีผู้ถือหุ้น เพียง 99 คน ก็เป็นบริษัทเอกชนจำกัด ฉะนั้น การแบ่งแยกโดยอาศัยหลักจำนวนผู้ถือหุ้น มากกว่ากันเพียง 1 คน เช่นนี้ไม่น่าจะเอามาเป็นหลักเกณฑ์สำคัญ เพราะคน 99 คน กับ คน 1๐๐ คน ก็ไม่ควรจะมีความแตกต่างกันอย่างจนถึงกับจะต้องใช้กฎหมายคนละฉบับซึ่ง มีมาตรการที่แตกต่างกันมาก

1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1๐96 อันว่าบริษัทจำกัดนั้น คือ บริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยเงินทุนเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน โดยมีผู้ถือหุ้นไม่ถึงหนึ่งร้อยคนรวมทั้งนิติบุคคล(ถ้ามี) และผู้ถือหุ้นดังกล่าววางรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังสงไข ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ

ในการนับจำนวนผู้ถือหุ้นตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปถือ หุ้นเกี่ยวรวมกัน ให้นับเป็นผู้ถือหุ้นหนึ่งคน

2 พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 15 บริษัทมหาชนจำกัด คือ บริษัทซึ่งมีผู้ถือหุ้นตั้งแต่หนึ่งร้อยคนรวมทั้งนิติบุคคล (ถ้ามี) โดยผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินกองทุนที่ของชำระ

ในจำนวนผู้ถือหุ้นดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นคนธรรมดาคนหนึ่งถือหุ้นไม่เกินร้อยละยี่สิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายไต่ทั้งหมด ผู้ถือหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบของจำนวนที่จำหน่ายไต่ทั้งหมด ส่วนผู้ถือหุ้นที่เหลือ (ถ้ามี) รายหนึ่ง ๆ ให้ถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายไต่ทั้งหมด

ในการนับจำนวนผู้ถือหุ้น ในกรณีถือหุ้นร่วมกัน ถ้าจำนวนผู้ถือหุ้นเท่ากันหรือน้อยกว่าจำนวนหุ้นที่ถือ ให้นับจำนวนผู้ถือหุ้นเป็นเกณฑ์ แต่ถ้าจำนวนผู้ถือหุ้นมากกว่าจำนวนหุ้นที่ถือ ให้นับจำนวนหุ้นที่ถือเป็นเกณฑ์ แต่ทั้งนี้ เมื่อใดนับผู้ถือหุ้นรายใดในกรณีใดแล้ว ห้ามมิให้นับผู้ถือหุ้นรายนั้นซ้ำอีก

การที่บริษัทจะเป็นบริษัทมหาชนจำกัดหรือไม่นั้นควรที่จะอาศัยหลักความเป็นจริงคือ บริษัทนั้นได้มีการเสนอขายหุ้นแก่ประชาชนทั่วไปหรือไม่ เช่น การขายหุ้นในตลาดหุ้น (Stock Exchange) เป็นต้น อย่างเช่นกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งพิจารณาว่าบริษัทจะเป็นบริษัทมหาชนจำกัด หรือไม่นั้นดูจากการที่บริษัทนั้นมีการขายหุ้นในตลาดหุ้น (Stock Exchange) ง่ายหรือไม่เป็นสำคัญ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 72¹ แห่งกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสได้แบ่งแยกการเป็นบริษัทเอกชนจำกัด Private Company หรือบริษัทมหาชนจำกัด Public Company ออกจากกันโดยการใช้จำนวนผู้ถือหุ้นหรือจำนวนหุ้นที่ถือเป็นเกณฑ์แตกต่างกันไป

/บัญญัติ

มาตรการในพระราชบัญญัติมหาชนจำกัด พุทธศักราช 2521 ที่ผู้เขียนเห็นห่วงวาคือ เรื่องที่กฎหมายใหม่โทษทางอาญาโดยเฉพาะโทษ "จำคุก" สำหรับผู้ที่เป็นกรรมการของบริษัทในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายรวมอยู่ด้วย แม้จะมีนักกฎหมายอีกไม่น้อยที่เห็นว่า เรื่องโทษจำคุกนั้นเป็นโทษที่รุนแรงในคดีอาญา น่าจะนำมาใช้เฉพาะกับผู้ที่เป็นอาชญากร หรือผู้ที่มีจิตใจชั่วร้ายเท่านั้น แต่ในเรื่องของการประกอบกิจการในรูปบริษัทแล้ว ต้องไม่ลืมว่าการจัดตั้งบริษัทขึ้นมานั้นเป็น เอกเทศสัญญาชนิดหนึ่งโดยอาศัยหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาอันเป็น เรื่องทางแพ่งโดยตรง ฉะนั้นหากมีการกระทำความผิดในทางแพ่งแล้วก็น่าจะนำเอามาตรการแก้ไขในทางแพ่งมาใช้ คือ การเรียกค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทน หากเห็นว่าการกระทำความผิดนั้นควรจะได้รับโทษทางอาญาก็ควรจะเป็นเพียงโทษปรับเท่านั้น ไม่ควรจะให้โทษจำคุก

1

French Commercial Code: Article 72.

Companies are deemed to be public if their shares and officially listed on a stock exchange, from the date of their listing, or if, for the purpose of placing any securities whatsoever, they have recourse to banks, financial establishment, stockbrokers or to any means of publicity whatsoever.

รวมอยู่ด้วย เพราะในเรื่องโทษจำคุกนั้น เรามีประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับอยู่แล้ว สำหรับบุคคลที่มีเจตนาชั่วร้าย ดังนั้น ผู้ที่ควรได้รับโทษจำคุกในกรณีซึ่งประกอบกิจการบริษัทกวดรทอองฟ้งไควว่าไคกระทำความคิดโดยเจตนาชั่วร้ายถึงขั้นฉ้อโกงทรัพย์สินหรือ ยักยอกทรัพย์สินหรือทำให้เสียทรัพย์สินเป็นโทษที่มีอยู่แล้ว จึงไม่ควรที่พระราชบัญญัติ บริษัทมหาชนจำกัดจะวางกำหนดโทษในนอกเหนือไปจากความผิดตามประมวลกฎหมาย อาญาอีก เพราะเป็นการเอาหลักกฎหมายอาญามาใช้ในทางแพ่ง ซึ่งไม่ค่อยจะเหมาะสมนัก และการที่กฎหมายมีโทษจำคุกอยู่ด้วยนั้นก็อาจจะเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ประกอบ ธุรกิจในรูปแบบบริษัทไม่ค่อยกล้าที่จะจัดตั้งบริษัทมหาชนจำกัดขึ้น เพราะเกรงว่าตนอาจพลาด พั้งซึ่งกลับถูกลงโทษจำคุกได้ อันทำให้เจตนารมย์ของกฎหมายในการที่ต้องการให้ ประชาชนสนใจมาจัดตั้งบริษัทมหาชนจำกัดไม่ได้ผลเท่าที่ควร แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่าการที่พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 ได้มีการวางกำหนดโทษในทางอาญา โดยเฉพาะโทษจำคุก สำหรับผู้เป็นกรรมการของบริษัทนั้นเป็นเรื่องที่เหมาะสมอยู่แล้ว เพราะกฎหมายดังกล่าวเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนถึงประชาชนจำนวนมาก ดังนั้นหากกฎหมายมีไคววางกำหนดโทษอย่างรุนแรงสำหรับผู้ฝ่าฝืนไว้โดยชัดแจ้งแล้ว ก็จะทำให้ บุคคลผู้ใช้กฎหมายขาดความยำเกรง และกล้าทำผิดกฎหมายได้ง่าย ๆ โดยปราศจากความยับยั้งชั่งใจก่อน อันจะทำให้ประชาชนทั่วไป ผู้เข้าถือหุ้นของบริษัทต้องเสียหายได้ สำหรับการที่ผู้เห็นว่า โทษในทางอาญานั้น เรามีประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับอยู่แล้ว ในกรณีเห็นไคววางกรรมการบริษัทกระทำความเสียหายให้แก่บริษัทหรือผู้ถือหุ้นโดยมี เจตนาทุจริต แต่ผู้เขียนเห็นว่า หลักในเรื่องความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมาย อาญานั้น หากจะนำมาใช้กับเรื่องการจัดการงานของบริษัทแล้วก็ยังไม่รัดกุมและคุ้มครอง ผู้ถือหุ้นอย่างเพียงพอและทำให้กรรมการบริษัทผู้กระทำความผิดสามารถหลอกลวงความคิด ได้โดยง่าย เพราะการใช้ประมวลกฎหมายอาญานั้น จะลงโทษจำเลยไคกคอเมื่อพิสูจน์ ได้ว่าจำเลยไคกระทำความผิดด้วยเจตนาทุจริตเท่านั้น และให้ภาระการพิสูจน์ตกอยู่ แก่ผู้กล่าวอ้างด้วย ดังนั้นหากผู้ถือหุ้นจะฟ้องกรรมการในความผิดตามประมวลกฎหมาย อาญา ผู้ถือหุ้นก็มีหน้าที่จะต้องพิสูจน์ให้ไควว่า กรรมการกระทำความผิดด้วยเจตนาทุจริต

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การจะพิสูจน์เจตนาซึ่งอยู่ในใจของบุคคลนั้นไม่ใช่ของง่าย ดังนั้น
กรรมการจึงมีช่องทางหลุดพ้นจากความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาโดยง่าย

แต่ในพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 นั้น ได้วางกำหนด
ให้กรรมการต้องรับผิดชอบไว้ โดยหากว่าได้กระทำความเสียหายให้แก่บริษัทหรือผู้ถือหุ้น
แล้วแต่กรรมการจะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือมิได้มีส่วนรู้เห็นใน
การกระทำความผิดหรือมิได้มีเจตนาทุจริต ดังนั้น การจะพิสูจน์ให้พ้นความผิดจึง
ตกอยู่แก่กรรมการมิใช่ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นโจทก์ จึงเห็นได้ว่า มาตรการในพระราช
บัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 นั้น ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถือหุ้นมากกว่า
ที่จะนำหลักในประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับแก่อย่างเดียว นอกจากนี้แม้ใน
กฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ก็
มีบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรรมการในกรณีทำความเสียหายให้แก่บริษัทหรือ
ผู้ถือหุ้นไว้อย่างแจ่มชัดในกฎหมายเกี่ยวกับบริษัทโดยตรง เช่นเดียวกับพระราช
บัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 ของประเทศไทย

บทบัญญัติในพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พุทธศักราช 2521 อีกประการ
หนึ่งที่ผู้เขียนเห็นด้วย คือ การกำหนดจำนวนหุ้นชั้นสูงซึ่งบุคคลคนหนึ่งชอบที่จะถือหุ้นเอา
ไว้โดยไม่ปล่อยให้มียุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือคนกลุ่มน้อยถือหุ้นจำนวนมาก เพราะมาตรการ
เช่นนี้เป็นสิ่งที่ค่อนข้างจะเป็นการแก้และลดปัญหาการเอาเปรียบ ตลอดจนการกระทำ
อันไม่เป็นธรรมของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ต่อผู้ถือหุ้นรายย่อย ซึ่งมักจะเกิดเป็นปัญหาขึ้นมาบ่อย ๆ
ในบริษัทเอกชนจำกัดอีกเรื่องหนึ่ง คือ การเปิดเผยข้อเท็จจริงต่อผู้ถือหุ้น (Disclosure)
หากว่ารัฐจะนำมาตราการเหล่านี้มาใช้กับบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ด้วยแล้วก็จะเกิดประโยชน์ในการคุ้มครองผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นอีกเป็นอันมาก ซึ่งผู้เขียนจะ
ได้อธิบายในบทความต่อไป